

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

3

2023

ročník 75

Cena 40 Kč

Roku 1791.

W Sobotu

Pro. 5.

die 29 ledna.

Třetí roční běh.

S neymilostiwějši císařskau králowskau Swobodau.

Rozličné Zpráwy strany wálky y pokoge.

D předesslého týhodne wsfecty zpráwy sobě na odpor stogj. Gedny mnoho mluwj o pokogj, a druhé mnoho o wálce, tak že při koncy nehrubě co gístého powědjti můžeme. Mezy tjm předce podotkneme zpráw obogjch, a gedny s druhými stownawagje, konečně zwjme, že snad žádaucý pokog gěstě y tohoto roku od nás wzdálený gest. Tak se pjz

ktevěz s... wa s... tak... m... B... po... le... me... M...

Dobrovolnictví v knihovnách

- role a bariéry dobrovolnictví
- zkušenosti z KK Karlovy Vary, MKP a MĚK Třinec, Havířov a Karviná
- Zvyšování poplatků za výpůjčky v knihovnách
  - Registr českých knih
- 8. workshop pro metodiky v Brně
- 46. seminář knihoven muzeí a galerií

Cyklus o krajských knihovnách

- Mezinárodní knihovna Okénka v Londýně

Knihovny v novém

- Multimediální centrum a knihovna v Halenkovicích

Periodika na území dnešní ČR

- Krameriusovy c. k. vlastenské noviny

Cyklus Nové technologie pro knihovny

- E-knihy

Příloha „Děckaři děckařům“

- Klasika v novém kabátku

Dobrovolnictví v knihovnách s. 83–87
 ↑ Z prvního ročníku RetroGameZ

Foto: archiv KK Karlovy Vary

Dobrovolnictví v Městské knihovně v Praze s. 88–89
 ↑ Dobrovolnice Katka (vlevo) pomáhá na Festivalu otevřených dílen, červen 2021

Foto: dobrovolnice Eva

Osmý workshop pro metodiky, tentokrát v Moravské zemské knihovně s. 102–104
 ← Účastníci workshopu

Foto: Pavel Němec, MZK

Setkání knihovníků ve městě pod Ještědem s. 105–106

↑ Momentka ze zahájení 46. ročníku semináře knihovníků muzeí a galerií

Foto: Iva Kotáliková

↓ Čtenáři roku v rámci podpory dětského čtenářství

← Seznamování s autory a ilustrátory českých a slovenských knih pro děti – v daném případě s Ester a Milanem Starých

Foto: Jana Nahodilová

ČESKÁ A SLOVENSKÁ ŠKOLA OKÉNKA V LONDÝNĚ
 VÁS SRDEČNĚ ZVE NAJ / CORDIALLY INVITES YOU TO

LITERATURA 2022
 LONDÝNSKÝ FESTIVAL OF CONTEMPORARY CZECH & SLOVAK LITERATURE
 SOUČASNÉ ČESKÉ A SLOVENSKÉ LITERATURE 30.6. 7.7.

PRO DOSPĚLÉ FOR ADULTS
 30.6. 19.30, CZ, English interpreting
 Milena Štráfeldová & Alena Damijo

1.7. 19.30, SK, English interpreting
 Monika Kompaniková, Saša Salmela & Julia Sherwood

Online, 7.7. 20.00, CZ
 Jakub Hruša & Kateřina Tučková

Online, Pondělí 4.7. 20.00
 Rozvoj čtenářství s Danielou Kralupperovou: Seminář pro učitele i rodiče

Možnost nákupu knih se slevou / Translated books available with a discount: 74 West End Lane, London NW9 2XJ

Československý národní dům, 74 West End Lane, London NW9 2XJ

Registrace & online program: WWW.OKENKO.UK

- Téma – Dobrovolnictví v knihovnách**
- 83** Dobrovolnictví v knihovnách | Eva Vodičková
88 Dobrovolnictví v Městské knihovně v Praze (zkušenosti z desetiletého dobrovolnického programu) | Ondřej Hudeček
Legislativa
90 Zvyšují se poplatky za výpůjčky v knihovnách | Vít Richter
92 Memorandum o spolupráci NK ČR a SČKN | –JaC–
Nové technologie pro knihovny
93 E-knihy v knihovnách | Jiří Pavlík
97 Anketa – 75 let časopisu Čtenář | Alena Wachtlová, Jiří Mika
Nové projekty
98 Registr českých knih | Lenka Maixnerová
Příloha – Děckaři děckařům
100 Klasika v novém kabátku | Pavlína Lišovská
P1 TOP knihy: Adaptace a odraz klasických děl v literatuře pro děti a mládež
P3 Pracovní list – mapování díla K. Čapka
P4 Zajímavé deskové hry k tématu

- Periodika na území dnešní ČR**
- 101** Buditelské posláni Krameriusových c. k. vlastenských novin | Kateřina Spurná
Události
102 Osmý workshop pro metodiky, tentokrát v Moravské zemské knihovně | Lucie Macháčková
105 Setkání muzejních knihovníků ve městě pod Ještědem | Anna Kašparová, Monika Vlasáková
107 Jak nahlédnout pod pokličku RVP v knihovně? | Jitka Vyplašilová
Knihovny v novém
109 Knihovna se symbolem stromu | Zuzana Šalášková, Pavlína Bieberlová
Krajanské knihovny
112 Mezinárodní knihovna Okénka v Londýně | Jana Nahodilová
Napsali jste nám
115 Jak mi knihovna změnila život | Kateřina Kalivodová Foltánková
Z Knihovny knihovnické literatury
116 Zajímavé knižní novinky | Vladana Pillerová
119 Ze světa | Roman Giebisch
120 Literární výročí Duben | Milan Valden

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

- Topic – Volunteering at libraries**
- 83** Volunteering at libraries | Eva Vodičková
88 Volunteering at Prague Municipal Library (experience from a ten-year volunteer programme) | Ondřej Hudeček
Legislation
90 Library loan charges up | Vít Richter
92 Memorandum on collaboration between the Czech National Library and the Association of Czech Booksellers and Publishers | –JaC–
New technologies for libraries
93 E-books in libraries | Jiří Pavlík
97 Survey – 75 years of Čtenář | Alena Wachtlová, Jiří Mika
New projects
98 Register of Czech books | Lenka Maixnerová
Child specialists to child specialists – supplement
100 A classic in a new coat | Pavlína Lišovská
P1 TOP books: Adaptations and reflections of classic works in literature for children and young adults
P3 Worklist – mapping out Karel Čapek's work
P4 Interesting topic-based board games
Periodicals in what is now the Czech Republic
101 The revivalist mission of Krameriusovy c. k. vlastenské noviny (Kramerius' Patriotic News) | Kateřina Spurná
Events
102 Eighth workshop for methodologists: now at the Moravian Library | Lucie Macháčková
105 Meeting of librarians from museums in the town beneath Ještěd | Anna Kašparová, Monika Vlasáková
107 How to look under the bonnet of the Framework Educational Programme at the library | Jitka Vyplašilová
Libraries afresh
109 Multimedia centre and library in Halenkovice | Zuzana Šalášková, Pavlína Bieberlová
Expatriot libraries
112 Okénko internationale library in London | Jana Nahodilová
You wrote to us
115 How the library changed my life | Kateřina Kalivodová Foltánková
From the library of librarians' literature
116 Interesting new books | Vladana Pillerová
119 From the World | Roman Giebisch
120 Literary anniversaries April | Milan Valden

INHALT

- Thema – Freiwilligtätigkeit in Bibliotheken**
- 83** Freiwilligtätigkeit in Bibliotheken | Eva Vodičková
88 Freiwilligtätigkeit in der Stadtbibliothek in Prag (Erfahrungen aus einem zehnjährigen Freiwilligenprogramm) | Ondřej Hudeček
Gesetzgebung
90 Gebühren für Bibliotheksausleihe steigen | Vít Richter
92 Memorandum über die Zusammenarbeit zwischen Tschechische National Bibliothek und dem Verband der tschechischen Buchhändler und Verleger | –JaC–
Neue Technologien für Bibliotheken
93 E-Bücher in Bibliotheken | Jiří Pavlík
97 Umfrage – 75 Jahre der Zeitschrift Čtenář | Alena Wachtlová, Jiří Mika
Neue Projekte
98 Register der tschechischen Bücher | Lenka Maixnerová
Beilage Kinderbibliothekare für Kinderbibliothekare
100 Klassische Literatur im Neu | Pavlína Lišovská
P1 TOP Bücher – Bearbeitung und Reflexion der klassischen Werke in der Kinder- und Jugendliteratur
P3 Arbeitsblatt – Auswertung der Werke von Karel Čapek
P4 Interessante Tafelspiele zum Thema
Zeitschriften auf dem Gebiet der heutigen Tschechischen Republik
101 Wiedergeburtssendung von Kramerius c. k. vlastenské noviny | Kateřina Spurná
Ereignisse
102 Der achte Methodenworkshop, diesmal in der Mährischen Landesbibliothek | Lucie Macháčková
105 Treffen der Museumsbibliothekare in der Stadt unter Ještěd | Anna Kašparová, Monika Vlasáková
107 Wie kann man unter dem Deckmantel von Rahmenlehrplan nachsehen? | Jitka Vyplašilová
Bibliotheken in den neuen Mänteln
109 Multimediazentrum und Bibliothek in Halenkovice | Zuzana Šalášková, Pavlína Bieberlová
Auslandsbibliothek
112 Internationale Bibliothek Okénko in London | Jana Nahodilová
Ihr schriebt uns
115 Wie die Bibliothek mein Leben veränderte | Kateřina Kalivodová Foltánková
Aus der Bibliothek der bibliothekarischen Literatur
116 Interessante Buchneuheiten | Vladana Pillerová
119 Aus der Welt | Roman Giebisch
120 Literarische Jahrestage April | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Milé čtenářky, milí čtenáři, na knihovnickém povolání se mi mimo jiné velmi líbí ta různorodost. Že se tu uplatní jak ten, kdo miluje práci s lidmi, tak ten, který si nejrady zaleze někam do samoty a vybírá, třídí, rovná. Technický typ i jeho opak. Člověk pořádný, systematický i rozevlátý, plný nápadů, které pak dotahuje jeho kolega puntičkář. Četli jste si už ve škole často pod lavicí a dosud ležíte každou volnou chvíli v knížkách? Máte rádi děti? Líbí se vám práce se seniory? Jste duší pedagogickou? Organizátorskou? Ano, všichni se vejde do kolonky „knihovnick“ a můžeme si najít, co nám sedí. Ale ani ti, kteří se s knihovnickou profesí takto nablízko nepotkali a chtěli by, nemusí rezignovat. Cestou může být třeba dobrovolnictví, kterému je věnován hlavní prostor březnového *Čtenáře*. Přehledový článek Evy Vodičkové z Krajské knihovny Karlovy Vary obsahuje vedle uvedení do problematiky i příklady z praxe nejen její domovské knihovny, ale také třeba z Karviné, Třince a Havířova. I v Městské knihovně v Praze mají s dobrovolnictvím zkušenosti, o ty se podělil koordinátor tamní dobrovolnické práce Ondřej Hudeček. Je vidět, že se s podporou dobrovolníků v knihovnách čte, tančí, učí cizím jazykům, vyšívá, hrají se deskové hry, konají akce pro děti, ale také se třídí, zařazuje a vyřazuje a jáněvímcoještěsedělá.

Téma doplňují další rubriky, které vás, doufáme, také zaujmou. Příspěvek o dvou hlavních platformách s českými e-knihami je prvním počinem rubriky o nových technologiích pro knihovny, jinde se dozvíte, jak se novela autorského zákona dotýká knihoven, přiblížíme vám projekt Národní knihovny ČR *Registr českých knih*, navštívíte nejen novou knihovnu v Halenkovicích, ale také krajanskou v Londýně, ohlédnete se za dvěma podzimními knihovnickými semináři, do hlubší minulosti ještě vstoupíte díky V. M. Krameriovi a jeho novinám. Zajímavé zkušenosti z realizace programů pro žáky v knihovně přináší Jitka Vyplášilová, učitelka a knihovnice v jedné osobě. I středová příloha se tentokrát věnuje dětem a vzdělávání a přináší informace o možnostech přiblížení klasické literatury dnešním dětským čtenářům.

Tady v redakci doufáme, že si z březnové nabídky článků vyberete, ať jste radši mezi lidmi, nebo mezi knížkami, a že vám *Čtenář* bude dobrým společníkem při vykročení do letošního jara.

PAVLA VLKOVÁ

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

3 | 2023 | ročník 75

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař

Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávkový na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno

tel.: 312 813 154

e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)

e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Raděk Liška (předseda), Mgr. Kateřina Bajo, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o. Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994. Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998, j. zn. P-327/98.

Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojčíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 13. 3. 2023, vyšlo 20. 3. 2023. Nevýžádané rukopisy se nevracejí.

Popíska k titulní straně obálky

Reprodukce titulní strany *Krameriusových c. k. vlastenských novin* z 29. 1. 1791, č. 1. Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z Trezor 46 Foto: Knihovna Národního muzea

Téma

Dobrovolnictví v knihovnách

Dobrovolnictví v knihovnách

Dobrovolník je člověk, který ve svém volném čase bez nároku na honorář pomáhá druhým. Dobrovolnictví se vyskytuje v mnoha oblastech a knihovny netvoří výjimku. V ČR knihovny plní ve společnosti mnoho rolí a díky dobrovolníkům dosahují nemalých cílů...

„LEVNÝ ZDROJ PRACOVNÍ SÍLY“

Touto tematikou se ve své práci zabývá Magdalena Müllerová.¹ Přítomnost dobrovolníků dává organizaci *levný zdroj pracovní síly*. Slovo „levný“ znamená, že ani dobrovolná práce není zadarmo. Organizace musí vynaložit určité finanční prostředky na přípravu a realizaci práce s dobrovolníky, je třeba koordinovat jejich aktivity, zajistit dobrovolníkům vhodné pracovní prostředky, prostory. Výše nákladů se odvíjí od skutečnosti, zda organizace pracuje s dobrovolníky podle zákona o dobrovolnické službě (je tzv. přijímací organizací), nebo zda samotní členové organizace jsou dobrovolníky a pracují pravidelně, bezplatně na osobně vytyčeném poslání. Obecně lze říci, že práce s dobrovolníky se významně neliší od řízení zaměstnanců v běžné ziskové firmě. Kvůli absenci finanční odměny je však o to důležitější využívat ostatních forem motivování a vedení pracovníků.

ZPĚTNÁ VAZBA

Dobrovolníci mají nemalý vliv na poslání a činnost organizace. Organizace rovněž získávají tolik potřebnou zpětnou vazbu od lidí, kteří přicházejí zvenčí. Do organizace se dostávají lidé, kteří nejsou zatíženi dosavadními postoji a zkušenostmi vůči organizaci, přicházejí s nekonvenčními přístupy, které se liší podle vzdělání, hodnot a životního stylu každého jedince.

KONTAKTY

Dobrovolníci svými současnými kontakty v dosavadních zaměstnáních mohou přispět k rozvoji organizace, sami se stávají partnery při úspěšné spolupráci a v neposlední řadě jsou chápáni jako ideální uchazeči o placenou pozici v organizaci – jsou obeznámeni s jejím fungováním, znají dobře požadovanou náplň práce, organizace je osobně zná, ví, co od nich může očekávat, jaké nároky jsou schopni uspokojit. Uvedme příklad Gabriely Čechové z Dobrovolnického centra Ratolest Brno, která vyjmenovala důvody potřeby dobrovolníků následovně:

- pomohou naplnit poslání organizace;
- věnují svůj čas a pomohou realizovat činnosti, na které není při běžném provozu čas;
- přinesou nový pohled na věc, nové know-how, nové nápady, zkušenosti;
- zpětnou vazbou, konstruktivní kritikou, zabraňující nežádoucí rigiditě a stereotypu, vnesou nový duch, entuziasmus a nadšení;

¹ MÜLLEROVÁ, Magdalena, ed. *Dobrovolníci pro kulturu: dobrovolnická činnost v kulturních organizacích*. 1. vyd. Praha: Česká kancelář programu Culture nákladem Institutu umění – Divadelního ústavu, 2011, s. 17.

Kurz malování pro děti

Foto: archiv KK Karlovy Vary

- návštěvníkům a divákům poskytnou neformální vztah;
- doplní pracovní tým – budou „novým člověkem do party“;
- přinesou nové kontakty;
- udělají dobrou reklamu – nadchnou se pro organizaci a budou o ní informovat;
- posílí prestiž organizace.

BARIÉRY DOBROVOLNICTVÍ

Dobrovolnictví je naší veřejností chápáno jako něco výjimečného. Tento názor se projevuje i v postoji organizací, s nimiž o dobrovolnictví hovoříme. Nejčastěji se setkáváme – jak u vedení, tak u zaměstnanců – s těmito problémy či obavami:

- nezájem organizace o dobrovolníky;
- nepochopení potřeby řízení činnosti dobrovolníků;
- obavy z rizika úrazu či škody způsobené dobrovolníkem;
- nedůvěra v čestné motivy dobrovolníka;
- pracovní vytíženost současných pracovníků, které by dobrovolníci ještě více zatížili;
- nedostatek informací o dobrovolnictví;
- názor, že u nás nejsou zájemci o dobrovolnictví.

Především nedostatek informací o dobrovolnictví je často příčinou nedůvěry a neochoty s dobrovolníky pracovat. Příklady využívání dobrovolníků v jiných organizacích, vzdělávání a supervize koordinátorů dobrovolníků, postupné zvyšování prestiže dobrovolnictví prostřednictvím masmédií, ale také studijní pobyty a návštěvy v zahraničí mohou pomoci překonat bariéry a učinit z dobrovolnictví běžnou součást života.

PŮSOBNOST DOBROVOLNÍKŮ

Kde všude působí dobrovolníci, se uvádí v knize *Dobrovolnictví*.²

- Dobrovolnictví se může uplatnit v následujících oblastech:
- ve zdravotnictví: dlouhodobé a pravidelné návštěvy pacientů, ale i jednorázové akce; dobrovolníci se věnují individuálně jednomu pacientovi nebo pracují s celou skupinou pacientů;
  - v sociálních službách: dobrovolníci nenahradí práci profesionálů ani neposkytují přímo sociální službu, ale vnášejí do vztahů s uživateli sociálních služeb moment přátelství a zkvatňují individuální přístup ke klientům;
  - ve sportu: nejrůznější činnosti nezbytné k zapojení do sportování – dobrovolní trenéři a cvičitelé, pořadatelské a organizované soutěže, doprava, údržba hřišť atd.;
  - v oblasti práce s dětmi a mládeží: velmi široké téma, které přesahuje do všech ostatních oblastí (dětské a mládežnické spolky, volnočasové sportovní, turistické a ekologické kroužky, tábory, doučování apod.);
  - ve školní a univerzitní samosprávě: aktivní podíl na životě školy;
  - v ekologii: dobrovolná péče o významné přírodní lokality, sázení stromů, péče o ohrožená zvířata, budování naučných stezek, strážní služba, ekologická výchova dětí a mládeže či osvěta široké veřejnosti;
  - mezinárodně v rámci rozvojové spolupráce: krátkodobé (workcampy) nebo dlouhodobé pobyty dobrovolníků ve prospěch místní komunity (trvají většinou od tří měsíců do jednoho roku);
  - při mimořádných událostech: často zejména při živelných pohromách, haváriích či nákazách; dobrovolnickou činnost koordinují organizace s celorepublikovou působností, např. Charita, Diakonie ČCE, ADRA, ČČK nebo Člověk v tísni, a spolky na místní úrovni;
  - ve firmách: firmy poskytují svým zaměstnancům čas a motivaci k dobrovolnické činnosti, hradí náklady na čas svých zaměstnanců, uznávají a oceňují jejich dobrovolnickou činnost,

např. v rámci Mezinárodního dne firemního dobrovolnictví, tzv. Give and Gain Day, a také v souvislosti se společenskou odpovědností firem;

- při obecně prospěšné činnosti (komunitní dobrovolnictví): je postaveno na jakékoliv činnosti prospěšné pro členy dané komunity; může být do jisté míry samozřejmou součástí života, např. na venkově, nebo může být určitou strategií, jak se stát součástí komunity;
- v kultuře: zahrnuje celou škálu činností a organizací, např. neprofesionální umělecké soubory a spolky, organizace kulturního a společenského dění kolem sebe, ochrana a revitalizace místních kulturních památek, opatrování kronik a tradic obcí.

V KNIHOVNÁCH

Dobrovolnictví existuje ve všech oblastech a v knihovnách tomu není jinak. Možná si říkáte, proč lidé docházejí pomáhat do knihovny? V knihovně najdou prostřednictvím dobrovolnictví místo lidí, kteří se chtějí realizovat, chtějí druhým předávat své zkušenosti, chtějí být užiteční, pomáhají napřímo. Zároveň se jedná o lidi, kteří mají dobrý vztah k literatuře, kultuře a nechtějí docházet za klienty.

Knihovny jsou komunitní a informační centra, kde je prostor pro realizaci a aktivní činnost pro všechny. Mnoho knihoven má dobrovolníky, ať profesionálně, či neprofesionálně. Profesionálně znamená pod činností dobrovolnického centra či výkazní smlouvou, nebo neprofesionálně, což je kamarád, soused, který v knihovně pomůže s akcí či jen přesunout regál. *Do knihoven se dobrovolníci dostávají poněkud a téměř nepozorovaně. Především u malých knihoven v obcích – tam, kde se věci dějí neformálně a „po sousedsku“, kde knihovna opravdu plní svou komunitní roli – tam je pro dobrovolnou činnost přirozený prostor. Jen těm svým pomocníkům, kteří přijdou zdarma opravit knihovně rozkládané stoly, naučit děti plést pomlázku v rámci tematicky zaměřeného dne knihovny či podělit se s ostatními o své zážitky z putování po vzdálených krajích, většinou v malé knihovně neříkají dobrovolníci. Ne proto, že by jim nebyli, ale protože knihovníky nenapadne zařazovat je do „škatulky“ dobrovolnictví jen proto, že nějakou činnost realizovali bez nároku na honorář. A lidé, kteří zdarma pomáhají při akcích typu Noc s Andersenem, nejsou v knihovnách ojedinělým jevem...*

Již v 90. letech hledala Zuzana Ježková, průkopnice dobrovolnictví v knihovnách, uplatnění pro skupinku dobrovolníků – čerstvých absolventů pražských gymnázií. Nenašla ho. Přesto už tenkrát u nás existovaly knihovny, jejichž přístup byl dobrovolníkům více nakloněn. Tehdejší aktivita Knihovny Kroměřížska, která ověřovala možnost zapojování nezaměstnaných jako dobrovolníků, je dosud v některých aspektech nepřekonaná.³

Dobrovolníci pomáhají knihovnám realizovat komunitní akce, začlenit do aktivit knihoven cílové skupiny, které se jinak nedaří do knihoven nalákat, jako jsou mladí lidé, umožňují posun knihoven díky pohledu zvenčí a mnoho dalšího. Dobrovolnictví je forma komunity, kterou podporuje *Koncepce rozvoje knihoven pro roky 2021–2027* v oblasti Rozvoj občanské společnosti a přirozená centra komunit. Ministerstvo kultury podporuje dobrovolnictví v knihovnách v rámci projektu *Knihovna 21. století*.

PŘÍKLADY Z PRAXE, ZEJMÉNA Z KARLOVÝCH VARŮ

Městská knihovna Louny, Knihovna Kroměřížska, Krajská knihovna Karlovy Vary, Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm zapojují dobrovolníky do komunitních akcí. Nabízené aktivity nemají konce; tvoří se, zpívá, hraje na hudební nástroje, hrají se stolní hry, povídá se nad literaturou, vzdělává se v cizích jazycích, v numismaticce, v historii a mnoho dalšího.

Komunitní aktivitu většinou vede dobrovolník a předává své zkušenosti druhým. Někde je i utvořena komunita, která funguje sama, a to díky sdílení stejného zájmu. Knihovny poskytnou lidem prostory a oni jim za to nabídnou krásnou komunitu, která utváří kouzlo knihovny.

³ MÜLLEROVÁ, Magdalena, ed. *Dobrovolníci pro kulturu: dobrovolnická činnost v kulturních organizacích*. 1. vyd. Praha: Česká kancelář programu Culture nákladem Institutu umění – Divadelního ústavu, 2011, s. 63.

² *Dobrovolnictví*. 6. aktual. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018, s. 5.

Jako koordinátorka dobrovolníků mohu zmínit, jak vzniklo dobrovolnictví v Krajské knihovně Karlovy Vary. Vše začalo, když na poradě vedení byla zmíněna informace, že v knihovně nejsou dobrovolníci, a byli by zde potřeba. Zvažovala jsem, jaký model dobrovolnictví v knihovně zvolit, zda pomocí dobrovolnického centra, kdy máte zaručenu určitou kvalitu (tzv. externí model), či si vše dělat sama a nemít činnost zastřešenou (tzv. interní model). Zvolila jsem si ten externí. Oslovila jsem Dobrovolnické centrum Vlaštovka při Mateřském centru Karlovy Vary a domluvili jsme se na spolupráci. Během prvního půl roku jsme měli v knihovně prvních deset dobrovolníků, resp. dobrovolnic. Pomáhaly s přesazováním květin, instalací výstav, řazením zpravodajů, vypořádávaly na jednorázových akcích, až jednou přišla dobrovolnice Naďa, která byla osamocena a chtěla pracovat s lidmi. Ptala jsem se jí, co ráda dělá a co by chtěla předávat druhým.

Říkala, že ráda háčkuje a plete. Domluvily jsme se, že zkusíme založit kroužek pletení a háčkování; na tuto aktivitu budou moci přijít lidé se učit či jen trávit volný čas. A to, co vyrobíme, dáme na potřebná místa. Měli jsme povědomí o Nedoklubku, pro který se háčkují chobotničky pro nedonošené děti. Princip je v tom, že jejich chapadélka simulují dětem pupeční šňůru maminky, a tím si v inkubátoru připadají více jako v bříšku u mámy. Na první setkání přišlo dvacet žen: někdo uměl již tvořit, někdo se to přišel naučit. Postupem času se utvořila komunita asi patnácti žen, které se každý týden scházejí a tvoří.

V současné době děláme muchláčky pro Nadaci La Vida Loca, která má projekt „Život v kufříku“. Ženy mají v tvoření volnost a já poté hledám vhodné uplatnění pro jejich výrobky. Cílíme jak na děti, tak seniory. Výrobky už putovaly do dětských domovů, SOS dětské vesničky, domovů pro seniory a mnoha dalších míst. O materiál (vlanu) nemáme nouzi, protože se celkem často ozve hodný člověk, který nám nějakou věnuje.

Pro počáteční financování jsme získali dotaci Ministerstva kultury z programu *Knihovna 21. století*. Zde jsme získali prostředky i na realizaci další dobrovolnické činnosti, a to např. „Muzikoterapie se Světlanou“. Muzikoterapie probíhala každý týden. Světлана se v další dobrovolnické činnosti věnovala seberozejí formou přednášek o duchovní cestě.

„Dobrovolníci čtou v nemocnici“ je projekt, kterým se započala spolupráce s dnes již Regionálním dobrovolnickým centrem Instand a krajskou nemocnicí v Karlových Varech. Dobrovolníci začali pravidelně docházet na interní oddělení a dětské oddělení; během prvního půl roku jednou týdně deset dobrovolníků.

Jinak dobrovolníci u nás pomáhají pravidelně jednou týdně s údržbou fondu. Docházejí řadit a zakládat zpravodaje, vyřazují krabičky od CD či kazet, vlepují názvy sérií do knih a mnoho dalšího. Mezi další komunitní aktivity patří „Hra na kytaru s Renatou“. Renata se každý týden věnuje jak začátečnickům, tak pokročilým hráčům. Na výuku hry na kytaru dochází dvacet pravidelných hráčů. Všechny komunitní aktivity probíhaly i za pandemie covid-19, a to online formou.

Na jaře roku 2019 jsme zahájili pilotní projekt – donáška knih pomocí dobrovolníků pro lidi, kteří si do knihovny z důvodu hendikepu nemohou dojít sami. Dnes se pravidelně donášejí knihy třem potřebným a do aktivity jsou zapojeny dvě dobrovolnice. Dobrovolníci ale pomáhají i jednorázově, hlavně při akcích jako festival her, Den knihy, příměstský tábor, pomáhají s instalací výstav a mnoho dalšího. Díky dobrovolníkům máme v knihovně malou botanickou zahradu, včetně popisů jednotlivých rodů a druhů pokojových rostlin, které máme v knihovně, a to společně s popisem způsobu jejich pěstování a množení. Dobrovolnice Dáša se v naší knihovně věnuje řezu květin. V současné době nám dobrovolnictví zastřešuje Dobrovolnické centrum Instand.

V roce 2022 jsme zahájili aktivity na začleňování lidí z Ukrajiny do české komunity. Probíhá Kurz malování pro děti, který vede akademická malířka, a také se začleňují do Pletení a háčkování pro dobrou věc. Letos jsme s dobrovolníky a studenty Prvního českého gymnázia Karlovy Vary uskutečnili první ročník RetroGameZ pro rodiny s dětmi. Na celkem osmi stanovištích se děti i dospělí učí hry našeho dětství jako skákání panáka, tleskačky aj.

KARVINÁ

Regionální knihovna Karviná založila své dobrovolnické centrum v roce 2014 v rámci projektu *Cesta k městu* (program Mládež v akci regionu Těšínské Slezsko), spolufinancovaného z EACEA – Youth in Action Programme a rozpočtu statutárního města Karviná. Aktivita v rámci projektu *Cesta k městu II*, spolufinancovaného stejně, měla za cíl činnost centra rozšířit a dále posílit význam dobrovolnictví ve městě.

Toto dobrovolnické centrum je místem, kde se střetává nabídka a poptávka po dobrovolnické činnosti v Karviné, a to podpora realizace projektů mladých lidí ve věku 13–30 let a akcí na podporu dobrovolnictví a jeho myšlenek. Spolupráce s Mládežnickou radou Karviné je činnost zaměřená na kulturu, sport a volnočasové aktivity. Evropská dobrovolná služba (EDS) – Regionální knihovna je akreditovaná vysílající, hostující a koordinující organizace v rámci EDS a evropského programu Erasmus+.

TŘINEC A HAVÍŘOV

Městské knihovny Třinec a Havířov zaměřily dobrovolnictví na mladé lidi od 12–30 let, a to tím, že založily K-klub a M-klub, kde se sházejí mladí lidé, diskutují nad tím, co by je bavilo dělat, a knihovna jim pomáhá, aby se realizovali a uskutečňovali své nápady.

Podle slov Hany Pietrové, koordinátorky dobrovolníků v Knihovně Třinec, u nich funguje dobrovolnictví následovně: M-klub (Dobro) je zaměřený primárně na dobrovolnickou činnost mladých lidí v knihovně, ale nabízí služby i místním organizacím, jako jsou nízkoprahová zařízení, sociální služby, neziskovky, nemocnice a domy pro seniory, a to s nejširším možným přesahem do veřejného života a kultury města Třince. Aktivity a organizace dobrovolníků se opírají o jejich zájmy a nápady. Společně s knihovníky organizují vše, na co si vzpomenete: doučování dětí, čtení v nemocnici, Pohádkový les, Prázdniny v Třinci, Večerníčky naživo, Deskohraní, recyklační dílny. Pro mladé zase víkendové akce jako výjezdy s Mládežnickou radou Třinec nebo vzdělávací akce pro školy (Odbedni se, Dobro pro slony, Jeden svět pro školy, Živé knihovny, Language coffee, žánrové fantasy, sci-fi, horror BookCony, grilovačky). Pro dospělé podporují větší městské akce typu Srdece Evropy, Den bez aut, Den Země, čtení v domě pro seniory, výroba přání a literární soutěže.

Pravidelné středeční schůzky DC K3 umožňují mladým lidem přicházet do M-klubu, když je knihovna zavřená. Setkání tráví dobrovolníci vytvářením plánů a návrhů na zapojení dalších mladých lidí do akcí v M-klubu a vyzývají je k aktivnímu trávení volného času. Dochází tak k propojení různých týmů dobrovolníků: někteří čtou dětem, jiní chtějí být u všeho a další doučují. V současnosti práci převzala nová kolegyně a začíná rozvíjet aktivity.

Dobrovolníci jsou lidé, kteří pomáhají nejen druhým, ale někteří rovnou zachraňují provoz knihoven. V ČR jsou už známy dva příklady, kdy zachránili knihovnu před jejím uzavřením. První je v Knihovna J. M. Hovorky ve Stanicích – Obývací vesnice a druhá je v Jiříkově na Bruntálsku, kde se paní Bára rovnou chopila chodu knihovny.

V roce 2018 vznikla při Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR pracovní skupina pro dobrovolnictví. Jejím cílem je podporovat knihovníky v činnosti s dobrovolníky a pomáhat zájemcům, aby pro zavedení nových programů využili právě dobrovolníky. Tato skupina pořádá konference, přednášky a jiné propagační akce na podporu dobrovolnictví v knihovnách. V Krajské knihovně Karlovy Vary proběhla 9. 3. 2023 konference *Dobrovolnictví v knihovně*.

To je jen několik příkladů dobré praxe. Jedná se o různé formy dobrovolnictví v knihovnách, ale jedno mají společné, a to, že to lidem dává smysl a posouvá je dál. A to je velmi důležité!

EVA VODIČKOVÁ | vodickova@knihovnakv.cz

POUŽITÁ LITERATURA:

- MÜLLEROVÁ, Magdalena, ed. *Dobrovolníci pro kulturu: dobrovolnická činnost v kulturních organizacích*. 1. vyd. Praha: Česká kancelář programu Culture nákladem Institutu umění – Divadelního ústavu, 2011. 128 s. ISBN 978-80-7008-268-3. 1 CD.
- Dobrovolnictví*. 6. aktual. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018. 39 s. ISBN 978-80-7481-213-2

Dobrovolnictví v Městské knihovně v Praze

(zkušenosti z desetiletého dobrovolnického programu)

V Městské knihovně v Praze (MKP) působí dobrovolníci systematicky od roku 2012. Od samého začátku pomáhají zejména při akcích, které knihovna pro čtenáře a veřejnost pořádá. Posilují tým knihovníků pojízdných knihoven na letních akcích, kterých se účastníme nebo které sami pořádáme. Uplatnění nacházejí dobrovolníci také celoročně na pobočkách, kde mohou využít své vlastní specifické znalosti a dovednosti. Vedou kluby deskových a jiných her, doučují cizí jazyky či připravují výtvarné a další workshopy.

Počátky dobrovolnické činnosti v MKP jsou spojeny s pořízením bibliobusu Oskar začátkem roku 2013. Jedná se o dodávku do 3,5 tuny, která je ale plnohodnotnou knihovnou. Obsluhuje ji jeden knihovník, a tak je pomoc dobrovolníků na mnoha akcích, kam od jara do podzimu Oskar zajíždí, zcela nezbytná. Na festivalech, dětských dnech nebo knižních veletrzích pomáhají dobrovolníci zejména s obsluhou stroje na výrobu připínacích placek, vysvětlováním pravidel deskových her a s komunikací s návštěvníky. Případně si sami pro návštěvníky aktivity připravují.

Dobrovolníci v MKP mohou tedy plně využít vlastní kreativitu a nápady, pokud chtějí. Činnosti patří k fyzicky i psychicky nenáročným, a tak se dobrovolníky stávají mladší lidé od 15 let věku. Historicky u nás ale působily jako dobrovolníci i mladší děti coby vedoucí Magic klubů a také v současnosti nám mladší děti pomáhají, například když dobrovolnickou činnost na jedné pobočce vykonává celá rodina. Horní věková hranice není samozřejmě omezena; například devadesátiletý dobrovolník vedl ještě loni šachový kroužek pro děti. Uplatnění jako dobrovolnice v MKP našla i dívka s Aspergerovým syndromem nebo uprchlice z Ukrajiny.

POZICE KOORDINÁTORA

Již v roce 2012 bylo jasné, že kvalitní dobrovolnický program vyžaduje zřízení pozice koordinátora. Dlouhé roky to ale nebylo možné naplnit. Existovala různá přechodná řešení uvnitř organizační struktury knihovny, ale fakticky se koordinátory stávali vedoucí jednotlivých poboček nebo pracovišť, kde dobrovolníci působili. Teprve na jaře 2020 byla zřízena plnohodnotná funkce koordinátora dobrovolníků, byť na částečný úvazek, a mohla započít průběžná práce s dobrovolníky.

Jaká je vlastně náplň práce koordinátora dobrovolníků? Po třech letech práce na této pozici bych se s vámi rád podělil o dosavadní zkušenosti.

Určitě je dobré začít na této pozici buď s předchozími zkušenostmi s prací s dobrovolníky, které lze získat třeba i při organizování volnočasových aktivit dětí, ve sportovních klubech nebo neziskových projektech na lokální komunitní úrovni, a nebo pomocí vzdělávacích kurzů, které nabízejí akreditované organizace. Sám jsem měl štěstí, že jsem ještě před nástupem do této pozice mohl absolvovat kurz pro začínající koordinátory dobrovolníků Navigátor, který nabízí Centrum pro dobrovolnictví HESTIA.¹ Speciálně knihovnicím a knihovníkům na míru ho tehdy HESTIA připravila v rámci projektu *Sociální inovace v knihovnách* (KISK FF MU). Jakkoli je praxe

¹ O kurzu více na webových stránkách organizace HESTIA <https://www.hest.cz/cz/pro-organizace/vzdelavaci-kurzy>

Dobrovolnice Karolína (uprostřed) a Jelena (zády) pomáhají na komunitní akci pořádané pobočkou Prosek, srpen 2021

Foto: Eva Neudorřilová, MKP

i formální zakotvení dobrovolnické činnosti v různých organizacích odlišné, tento kurz poskytuje základní a obecně platné informace o dobrovolnictví. Seznámíte se s cyklem dobrovolníků v organizaci, dozvíte se, jak nejlépe připravit přijímací organizaci na příchod dobrovolníků i dobrovolníky správně vybrat, dobře nastavit vzájemný vztah i péči o dobrovolníka během jeho působení v organizaci. A také si vyzkoušíte nejběžnější konfliktní situace, s nimiž se dřív nebo později setká na této pozici každý.

V naší knihovně se ukázalo jako velmi vhodné, že pozice koordinátora dobrovolníků byla spojena s pozicí metodika, protože pro oba úkoly je důležitá časová flexibilita, tedy pružná pracovní doba. Akce, při nichž dobrovolníci pomáhají, se konají běžně o víkendech nebo v pozdních odpoledních hodinách. Pracovní mobilní telefon je tudíž nezbytností a fakticky i hlavním pracovním nástrojem koordinátora.

Mým úkolem je zejména příprava a vedení úvodních setkání se zájemci o dobrovolnictví, kteří se hlásí na základě výzvy zveřejněné na webových stránkách knihovny i na plakátech vyvěšených v našich pobočkách. Jen v minulém roce bylo těchto pohovorů na tři desítky. Délka jednoho se pohybuje kolem 40 minut a asi tři čtvrtiny zájemců se do nějaké aktivity knihovny jako dobrovolníci posleze i zapojí. Část zájemců chce počkat na konkrétní výzvy, které všem rozesílám, pro část po pohovoru hledám v naší síti poboček konkrétní uplatnění.

NÁBOR DOBROVOLNÍKŮ

Probíhá průběžně celý rok, přičemž noví zájemci nahrazují ty, kteří z přirozených důvodů s dobrovolnictvím v knihovně končí. Různých aktivních dobrovolníků má MKP stabilně přibližně čtyřicet. Za rok 2021 se do dobrovolnických aktivit zapojilo celkem 38 dobrovolníků a dobrovolnic, kteří vykonali činnost v souhrnném rozsahu 801 hodin. Loňský rok již takřka nebyl dotčen omezeními spojenými s pandemií nemoci covid-19, a tak nám pomáhalo 55 dobrovolníků a dobrovolnic. Tedy především dobrovolnic. Genderové složení lidí, kteří u nás vykonávají dobrovolnickou činnost, poměrně věrně odráží rozvrstvení mužů a žen v samotné knihovně.

Dobrovolnictví v knihovně je jakýmsi pomyslným vstupem do světa dobrovolnictví obecně. Naprostá většina dobrovolníků MKP nemá za sebou žádnou dobrovolnickou zkušenost. Předpokládají – a tuší to správně –, že v knihovně na ně ve srovnání třeba se sociálními službami nebudou kladeny velké nároky. Pozitivně hodnotí především možnost najít si ve spolupráci s koordinátorem svoje vlastní místo v organizaci a jejích aktivitách. Knihovnici zase většinou vítají každou pomocnou ruku a nadšení naprosté většiny dobrovolníků. Jejich ochota pomáhat druhým rychle prolomuje prvotní nedůvěru u kolegů a kolegyně, kteří s dobrovolníky přicházejí pracovně do kontaktu poprvé.

ONDŘEJ HUDEČEK | hudecek.mlp@gmail.cz

Zvyšují se poplatky za výpůjčky v knihovnách

Počátkem roku 2023 začala platit dlouho očekávaná a projednávaná novela autorského zákona¹, jejímž hlavním cílem byly implementace evropské Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu². Jak vyplývá z názvu směrnice, jejím hlavním tématem je vyrovnání podmínek mezi autory a nakladateli na jedné straně a internetovými platformami jako agregátory na straně druhé.

Novela řeší i zakotvení výjimek z autorského práva pro dolování dat (data mining). Většinou se jedná o témata, která se knihoven týkají pouze nepřímo či okrajově, ale jedna část novely autorského zákona (AZ) je věnována tématu pro knihovny mimořádně významnému, a tím je odměna za půjčování, respektive platba za absenční půjčování v knihovnách.

Současný stav

Princip odměňování autorů za výpůjčky v knihovnách se v České republice uplatňuje od novely AZ z roku 2006. Zákonem byla stanovena sazba 0,50 Kč za jednu absenční výpůjčku. Tehdy se podařilo prosadit významný princip, že úhrada poplatku (náhradní odměny) se nevybírá od uživatelů knihoven ani od knihoven, ale jedná se o platbu ze státního rozpočtu. Zákon také určil, že výpůjčky z některých knihoven se nebudou zpoplatňovat. Jednalo se o školní knihovny a knihovny vysokých škol, Národní knihovnu ČR, Moravskou zemskou knihovnu v Brně, Národní technickou knihovnu, Národní lékařskou knihovnu, Národní pedagogickou knihovnu Komenského-

ho, Knihovnu Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, Knihovnu Národního filmového archivu a Parlamentní knihovnu ČR.

Proces úhrady poplatků za půjčování od té doby probíhá tak, že Národní knihovna ČR shromáždí statistická data o absenčních výpůjčkách ze všech sítí knihoven, které poskytují veřejné knihovnické a informační služby, a na základě zjištěného počtu primárních absenčních výpůjček (tj. bez prodlužování) vyplatí kolektivním správcům autorských práv celkovou odměnu. Kolektivní správce DILIA, zastupující autory textů, získává 75 % z celkové částky a kolektivní správce OOA-S, zastupující autory výtvarné složky knih a časopisů, obdrží vždy 25 %. Povinností kolektivních správců je, aby získané finanční prostředky spravedlivě rozdělili autorům podle předem schváleného rozúčtovacího řádu.

Přehled plateb na absenční půjčování

Zatímco v roce 2016 činila roční platba 23,7 mil. Kč, v roce 2022 poklesla vyplacená částka na 13,2 mil. Kč. Klesající částka vyplacených odměn

platba v roce (za rok předchozí)	počet primárních absenčních výpůjček (v mil.)	platba agentuře DILIA včetně DPH (v Kč)	platba OOA-S včetně DPH (v Kč)	celkem částka za výpůjčky včetně DPH (v Kč)
2016 (za 2015)	39,2	17 780 109	5 926 703	23 706 812
2017 (za 2016)	37,3	16 906 903	5 635 634	22 542 538
2018 (za 2017)	35,3	16 039 115	5 346 372	21 385 486
2019 (za 2018)	33,8	15 325 132	5 108 377	20 433 509
2020 (za 2019)	33,0	14 988 517	4 996 172	19 984 689
2021 (za 2020)	24,3	11 042 976	3 680 992	14 723 968
2022 (za 2021)	21,7	9 868 255	3 289 418	13 157 673

dokumentuje pokles počtu absenčních výpůjček, a to zejména v covidových letech 2020 až 2021.

Změny

Nedávno schválená novela autorského zákona přináší několik podstatných změn:

1. Výše náhradní odměny za absenční výpůjčku se zvyšuje z 0,50 Kč na částku 1,70 Kč.

2. Zvýšení náhradní odměny reaguje částečně na inflaci a růst průměrné mzdy od roku 2006, ale především dochází ke změně příjemců náhradní odměny. **Částka 1,70 Kč bude rozdělena tak, že 1 Kč připadne autorům a částku 0,70 Kč získají jako kompenzaci nakladatelé.**

3. Česká republika se tak připojila k těm státům, jako je např. Belgie, Francie, Německo, Nizozemsko, Polsko (ze zemí mimo EU např. Austrálie), které prostřednictvím odměn přiznávaných nakladatelům z titulu práva na odměnu v souvislosti s půjčováním jimi vydaných děl ve veřejně přístupných knihovnách naplňují své kulturně politické cíle. Vydání tištěné knihy představuje investici s vysokými vstupními náklady: průměrné náklady na výrobu knihy včetně započítání podílu distribučního řetězce činí zhruba 93 % ceny knihy. Současně je nezbytné zdůraznit zvláštní povahu literárních děl, která jsou současně prostředkem pro naplňování kulturních potřeb a obchodním artiklem.

4. Podstatným způsobem se mění okruh knihoven, které jsou placeny poplatky za ab-

senční půjčování zproštěny. Mezi obecně vymezené školní a vysokoškolské knihovny budou **z placení nově vyloučeny i knihovny muzeí, galerií a archivů.** V tomto případě se vychází z toho, že tento okruh knihoven zpravidla neposkytuje absenční výpůjční služby.

5. Na druhé straně je **zrušeno vyloučení pro** ústřední specializované knihovny, tj. **Národní knihovnu ČR, Moravskou zemskou knihovnu v Brně, Národní technickou knihovnu, Národní lékařskou knihovnu, Národní pedagogickou knihovnu Komenského, Knihovnu Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, Knihovnu Národního filmového archivu a Parlamentní knihovnu ČR.** Za tyto knihovny bude nezbytné od roku 2023 odvádět poplatky za absenční půjčování.

Podle ekonomické analýzy, která byla zpracována v souvislosti se změnou plateb za absenční výpůjčky v knihovnách, by roční platba náhradní odměny mohla dosáhnout částky cca 68 mil. Kč.³ S ohledem na pokles výpůjček v posledním období se bude jednat spíše o částku nižší.

Jak už bylo zmíněno, úkolem Národní knihovny ČR je shromáždit z knihoven statistická data o absenčních výpůjčkách tak, aby tyto údaje mohly sloužit jako podklad pro výplatu náhradní odměny. Kromě toho je ale nezbytné poskytnout kolektivním správcům údaje pro rozúčtování odměny autorům a nově i nakladatelům. Na základě dohody mezi Národní knihovnou ČR a agenturou DILIA byl již v roce 2007 vybrán

¹ ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Praha, 2022, ročník 2022, částka 193, 429/2022 Sb. Dostupné také z: <https://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/22-429.htm>.

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019, o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnice 96/9/ES a 2001/29/ES. In: *Úřední věstník Evropské unie*. L 130/92, 17. 5. 2019. Dostupné rovněž z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32019L0790>.

³ Odkaz na vládní návrh zákona a důvodovou zprávu na webu Poslanecké sněmovny, Sněmovní tisk č. 31/0, dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tisket.sqw?O=9&CT=31&CT1=0>.

vzorek 35 knihoven⁴ různých velikostí. Knihovny byly požádány o poskytnutí údajů o výpůjčkách v podobě ISBN s uvedením počtu výpůjček. Firma Lanius provedla úpravu knihovního systému tak, aby bylo možno data odesílat automatizovaně. ISBN následně umožňuje dohledat v databázi národní bibliografie podrobné biblio-

grafické údaje o půjčovaných dílech. V současné době probíhají jednání s dodavateli knihovních systémů, aby byl umožněn sběr dat o absenčních výpůjčkách z více knihoven s cílem dosáhnout reprezentativnějšího vzorku, nezbytného pro rozúčtování odměn.

VÍT RICHTER | Vit.Richter@nkp.cz

⁴ SVK Ústí nad Labem, KM Hradce Králové, KJM Brno, KM Ostravy, MK Tábor, MK Kutná Hora, MK v Třebíči, Knihovna Kroměřížska, ŠK Strakonice, MK Břeclav, MK Bohumín, MK Svitavy, MK Rokycany, MK Domažlice, MK Ústí nad Orlicí, MK Beroun, MK Nymburk, MK Kutná Hora, MK v Hlučíně, MK Bílina, MK Dačice, MK Třeboň, MK Tišnov, MK Kaplice, MK Světlá nad Sázavou, MK Polička, MK Chotěboř, MK Milevsko, MK Stříbro, MK Tanvald, MK Český Brod, MK Dobruška.

Memorandum o spolupráci NK ČR a SČKN

V úterý 8. 12. 2022 došlo k uzavření nového memoranda o spolupráci mezi Národní knihovnou ČR, zastoupenou jejím generálním ředitelem Tomášem Foltýnem (vlevo), a Svazem českých knihkupců a nakladatelů (SČKN), zastoupeným jeho předsedou Martinem Vopěnkou.

Memorandum se týká zpřístupnění digitalizovaných knih a časopisů chráněných autorským právem, u kterých neuplynulo 70 let od smrti autora.

—JaC—

Co pro vás připravujeme...

- **Téma – Bookstart**
- **Cyklus „Nové technologie pro knihovny“**
— část 2: Služba LibKey
- **Dodávací služby v knihovnách**
- **Mladý SKIP**
- **Výročí knihoven:**
— 150 let MĚK Poděbrady
— 100 let Regionální knihovny Karviná
- **Knihovny v novém:**
— Knihovna v Roudnici nad Labem
- **Haškova výročí v roce 2023**
- **PŘÍLOHA VIZUÁLNÍ IDENTITA KNIHOVEN — KJM v Brně, SVK Plzeň a další materiály.**

Věříme, že zůstanete našimi čtenáři a předplatiteli!

Nové technologie pro knihovny

E-knihy v knihovnách

V první části nové rubriky „Nové technologie pro knihovny“ se podíváme na dvě platformy s českými e-knihami a na autentizaci čtenářů. V dalších dílech si představíme nové technologie u autentizace uživatelů, discovery, kontextového linkování, ZÍSKEJ, Centrálního portálu knihoven ČR *Knihovny.cz*, CELUS, e-časopisů, audioknih a AI v knihovnách.

Palmknihy a BOOKPORT jsou v současné době dvě platformy s nejšířší nabídkou e-knih v češtině pro knihovny. V nabídce Palmknih je především beletrie, v nabídce BOOKPORT především odborná literatura.

Palmknihy

V nabídce platformy Palmknihy od Albatros Media je přes 11 000 titulů e-knih od 300 nakladatelů. E-knihy jsou čtenářům zpřístupňovány formou výpůjčky na 31 dní. Platformu využívá 225 knihoven v České republice, 28 knihoven ve Slovenské republice a jedna knihovna ve Velké Británii, sloužící české komunitě v Londýně. Půjčování je integrováno ve webových OPAC knihoven. Každá knihovna si může pro půjčování vybrat část z celkové nabídky titulů. Celkový přehled

dostupných titulů na platformě Palmknihy je publikován na portálu <https://www.pujcovani-eknih.cz/>. E-knihy si čtenáři čtou v aplikacích Palmknihy pro iOS/iPadOS a Android.

BOOKPORT

V nabídce platformy BOOKPORT od Grada Publishing je přes 9000 titulů e-knih. E-knihy se zpřístupňují na základě ročních licencí knihoven. Některé knihovny pro čtenáře licencují vybrané kolekce titulů, některé knihovny licencují kompletní nabídku e-knih. Prostřednictvím CzechELib si akademické knihovny licencují čtyři kolekce titulů různého odborného zaměření. Využití mohou členové czechelibových konzorcií sledovat v systému CELUS. Díky datům využití ve standardu COUNTER si knihovny mohou v CELUS

porovnávat využití e-knih v BOOKPORT a e-knih na ostatních platformách. Knihovny mají v katalozích a portálech e-knih importované MARC záznamy e-knih z BOOKPORT. E-knihy si čtenáři čtou ve webovém portálu BOOKPORT nebo v aplikacích BOOKPORT pro iOS/iPadOS a Android po přihlášení účtem z knihovny přes federativní autentizaci eduID.cz.

Nová e-kniha Patrika Zandla z platformy Palmknihy ve webovém OPAC Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích

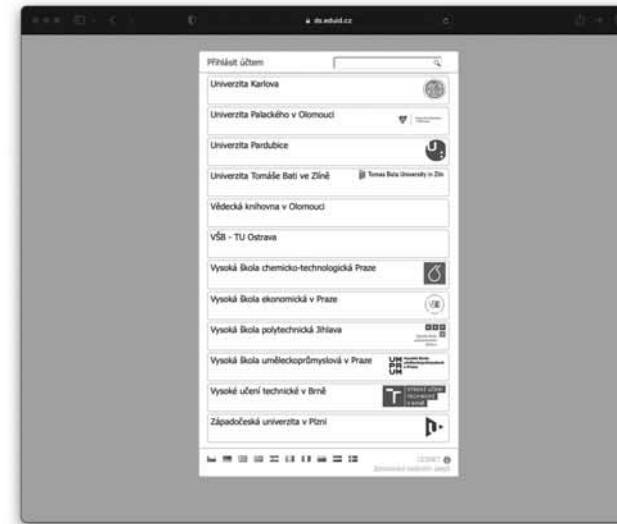
Nová e-kniha Patrika Zandla na platformě BOOKPORT

Katalog e-knih na platformě BOOKPORT s možností přihlášení přes eduID.cz

V detailu e-knihy čtenář ťukne na tlačítko Přístup prostřednictvím eduID.cz a přihlásí se účtem ze své domovské knihovny

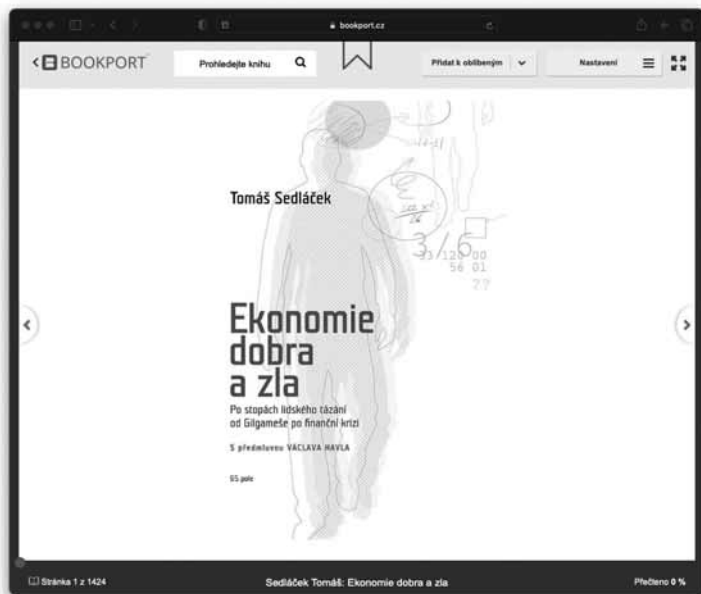
Po ťuknutí na tlačítko pro přihlášení čtenář vybere svou domovskou organizaci ve službě WAYF/DS eduID.cz

Ukázka přihlášení v BOOKPORT účtem z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

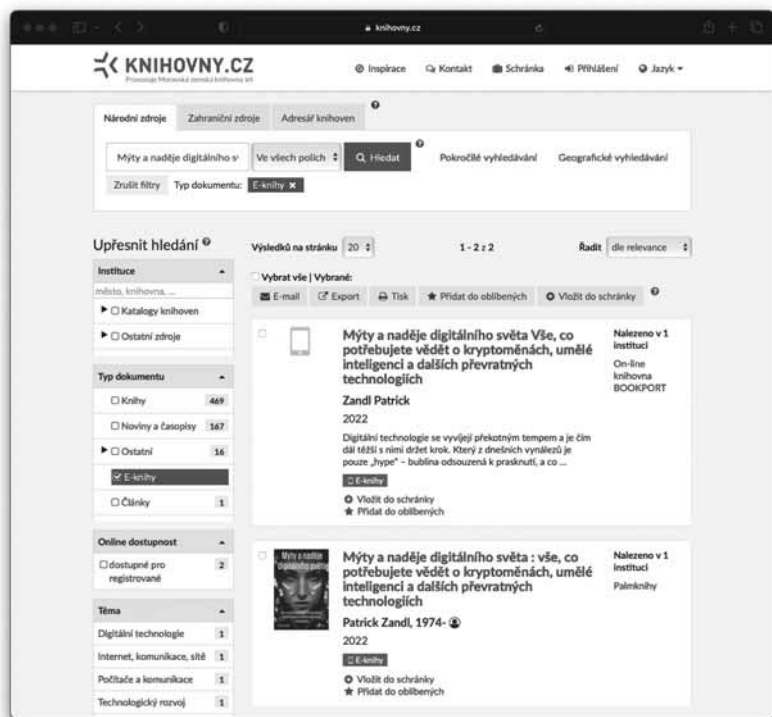

Po přihlášení účtem z domovské knihovny nabídne BOOKPORT čtenáři čtení vybrané e-knihy ve webovém prohlížeči on-line nebo stažení do aplikace pro možnost čtení i off-line

Otevření e-knihy ve webové čtečce BOOKPORT

Vyhledání e-knihy Patrika Zandla v portálu Knihovny.cz z platform Palmknihy i BOOKPORT

Integrace v Knihovny.cz

E-knihy z platform Palmknihy i BOOKPORT jsou integrovány v Centrálním portálu knihoven ČR Knihovny.cz. V portálu je pro čtenáře na začátku

ledna 2023 dostupných celkem 21 172 titulů e-knih obou platform. Další technologie u e-knih a v portálu Knihovny.cz vám blíže představíme v následujících částech této rubriky.

JIŘÍ PAVLÍK | jiri.pavlik@techlib.cz

Anketa – 75 let časopisu Čtenář

**Jak by měl podle vás vypadat ideální knihovnický časopis?
Jak hodnotíte zaměření a obsah časopisu Čtenář?**

→ Časopis Čtenář ve velké míře odpovídá mé představě knihovnického časopisu. Formát je vhodný akorát do kabelky a často jej čtu v městské dopravě. Zajímá mě inspirace z dalších knihoven, co kde pořádají a co se osvědčilo, nebo naopak do čeho se raději nepouštět. Inspirace ze zahraničních stáží jsou také velmi zajímavé. Seriál „Audioknižní průvodce“ od Kláry Smolíkové a Lukáše Vavrečky mi rozšířil obzory z oblasti zvukových nosičů a vybízel k nákupu těch ověřených titulů do fondu... Příloha „Děckaři děckařům“ je také plná nápadů a informací, tu také jako knihovnice z malé knihovny sleduji bedlivě.

→ Jak jsem uvedla v odpovědi výše, obsah hodnotím kladně a jsem ráda, že časopis vychází. Dá se z něj čerpat kdykoli a zpětně se vracím i ke starším číslům, která se hodí mít při ruce.

ALENA WACHTLOVÁ, Místní knihovna v Praze-Dolních Chabrech

→ Zajímavý, různorodý, inspirativní, na vysoké odborné úrovni, psaný dobrou, neúřední češtinou, ale i s pěknou grafikou... Určitě by se těch přívlastků dalo vyjmenovat ještě více. Snad ale stačí, když to bude časopis, po kterém rádi sáhnou knihovníci a knihovnice z nejrůznějších typů knihoven a do kterého budou mít chuť přispět občas i nějakým svým vlastním článkem. Měl by být prostorem pro diskuzi, sdílení zkušeností, měl by občas nahlédnout přes hranice naší země a možná i přes hranice knihovnického oboru. Ostatně, myslím si, že tohle všechno Čtenář dělá a že jeho redakce a redakční rada o takový ideál usilují.

Jednou z prvních položek v mé osobní bibliografii je článek z roku 1996 publikovaný v 10. čísle 48. ročníku Čtenáře. Tehdy jsem s jistými rozpaky poslal do redakce příspěvek, ve kterém jsem se chtěl podělit o svůj názor, jak moderněji, s využitím hypertextového softwaru, pracovat s daty uloženými v bibliografických databázích v tehdy již dosluhujícím systému CDS/ISIS. Článek vyšel, a i když se brzy ukázalo, že můj navrhovaný postup mířil spíše do slepé uličky a bibliografická data většinou skončila v standardních knihovnických systémech, přesto je to jistý doklad toho, jak se v počátcích automatizace knihovnických procesů u nás uvažovalo. A tohle je také jedna z funkcí, jakou by knihovnický časopis měl podle mého soudu mít.

Zhruba o dva roky později jsem začal s redakcí Čtenáře spolupracovat pravidelně a vzpomínám si na slova tehdejší šéfredaktorky Hany Jirkalové, abych zprávy ze služebních cest – myšleno hlavně do zahraničních knihoven – nezapomněl posílat také jim do redakce. A zase – i když to znamenalo dělat si při návštěvách knihoven víc poznámek, než by bylo jinak asi nutné, rád jsem tuhle prosbu plnil a věřím, že i to mělo nějaký smysl. Když jsem se po čase stal členem redakční rady časopisu a měl jsem možnost vidět věci z druhé strany, poznal jsem, jak je dobré mít „v šuplíku“ nejen nějaké texty do zásoby, ale také kontakty na externí spolupracovníky. Jestliže se teď časopis dožívá pětasedmdesátého výročí, věřím tomu, že je to i díky takovéto neformální komunitě, ve které se přelévají role knihovníků, čtenářů a autorů.

JIŘÍ MIKA, 2012–2017 ředitel SVK v Kladně, vydavatele časopisu; v knihovně pracoval od roku 1997

Registr českých knih

Registr českých knih je název projektu, jehož řešením se zabývá Národní knihovna ČR (NK ČR) společně se Svazem českých knihkupců a nakladatelů (SČKN). Cílem projektu je vytvoření Registru českých knih (dále jen Registr), který bude centrálním místem knižních metadat v ČR a bude zajišťovat služby pro knihovny, nakladatele, distributory a knihkupce, vydavatele a národní agentury ISBN, ISMN, ISSN a CIP, SČKN a MK ČR.

Součástí Registru bude nastavené workflow zajišťující životní cyklus metadat knižní produkce a zároveň umožňující maximální sdílení takto vytvářených metadat, tj. od žádosti o přidělení ISBN/ISMN přes hlášení přidělených ISBN/ISMN, převzetí záznamu do akvizice/distribuce, obohacení záznamu pro využití celým systémem knihoven v ČR.

Knižní metadata/bibliografické záznamy jsou základním předpokladem práce s knihami, jejich distribuce, automatizované výměny informací o knize atd.

V ČR se knižní metadata vytvářejí v různých formátech různými subjekty pro různé potřeby s minimální vzájemnou kooperací. Někteří nakladatelé pro vytváření metadat využívají mezinárodní formát pro nakladatele ONIX, se kterým pracuje i SČKN. Knihovny používají mezinárodní formát MARC 21 a katalogizační pravidla RDA. Navržený Registr pod správou NK ČR ve spolupráci se SČKN si neklade za cíl nahradit informační systémy jednotlivých nakladatelů, ale umožnit jim snadnější předávání a sdílení metadat a dalších informací, které s knižní produkcí souvisejí (institut povinných výtisků, statistiky, ohlašovací povinnost, nabídková povinnost atd.). Měl by sjednotit používané formáty, číselníky, názvosloví apod. s využitím mezinárodních standardů.

Mezi významné údaje knižních metadat patří věcné třídění. V Evropě je mezi nakladateli rozšířené třídění Thema, v USA více třídění BISAC.

Mezi oběma tříděními existuje mapování, a proto jsou vzájemně převoditelné. Knihovny v ČR pro věcné třídění většinou používají Konspekt, MDT a věcné autority NK ČR. NK ČR zajistí mapování mezi používanými standardy nakladatelů a knihoven, aby se metadata mohla vzájemně sdílet.

Vytvořením Registru budou mít knihovny dostupné informace a knižní metadata přímo od nakladatelů o připravovaných a již vydaných publikacích, budou moci využívat i informace, které nejsou součástí bibliografického formátu MARC 21, např. údaje o váze a přesných rozměrech knih.

V ČR existují čtyři národní agentury související s nakladatelsko-vydavatelskou činností: Národní agentura ISBN v ČR, Národní agentura ISMN v ČR, Národní agentura CIP, které provozuje NK ČR, a Národní agentura ISSN, kterou provozuje Národní technická knihovna. Pro nakladatele/vydavatele je účast ve všech čtyřech agenturách dobrovolná a jejich služby se poskytují zdarma.

Agentury zajišťují přidělování mezinárodních identifikátorů (ISBN, ISMN, ISSN), vytváření bibliografických záznamů (CIP) a spravují databáze, které s jejich činností souvisí:

- databáze Česká národní bibliografie¹ (spravuje NK ČR);
- databáze Ohlášené knihy² (spravuje NK ČR);
- databáze Adresář nakladatelů³ (spravuje NK ČR);
- Národní databáze ISSN⁴ (spravuje NTK).

¹ https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=CNB

² <https://aleph.nkp.cz/web/ok.htm> nebo https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=NKOK

³ https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=NAK

⁴ <https://issn.techlib.cz/>

Kromě těchto databází spravuje SČKN databázi České knihy⁵ a vydává časopis *Knižní novinky*⁶. Ministerstvo kultury ČR (MK ČR) spravuje Databázi periodického tisku pro veřejnost⁷. Vzájemné propojení a sdílení metadat mezi těmito databázemi je minimální.

Navržený Registr by měl sjednotit stávající databáze/platformy a umožnit centralizovat „vše na jednom místě“: registraci nakladatele, žádost o přidělení ISBN/ISMN/ISSN/CIP, ohlašovací listek ISBN/ISMN, distribuci, evidenci povinných výtisků, statistiky a další.

Navrženým metadatovým formátem Registru je mezinárodní standard ONIX a věcné třídění

BISAC/Thema, které bude pro potřeby knihoven namapováno do předmětových hesel NK ČR a kategorií Konspektu. Pro potřeby knihoven bude jedním z výstupních formátů MARC 21, případně BIBFRAME.

Kooperací knihoven, národních agentur, nakladatelů, distributorů a knihkupců, SČKN, MK dojde k plnění strategického cíle *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030*⁸, a to důslednou kooperací a sdílením činností dosahovat maximální ekonomické efektivnosti poskytovaných služeb knihoven.

LENKA MAIXNEROVÁ

| Lenka.Maixnerova@nkp.cz

⁵ <https://www.sckn.cz/ceskeknihy/>

⁶ <https://www.sckn.cz/knizni-novinky/>

⁷ <https://www.mkcr.cz/databaze-periodickeho-tisku-pro-verejnost-978.html>

⁸ <https://www.nkp.cz/ipk/ipk/docs/koncepce-rozvoje-2021-2027>

INZERCE

Výprodej knih exkluzivně pro knihovny v ČR

Detektivky, thrillery, červená knihovna, fantasy, pohádky.

Téměř 300 titulů se slevou
50% až 60%!
z produkce Albatros Media
a nakladatelství HOST

Platí
od 27.3.
do 31.3.

TEAMLIBRARY

Výprodej knih je dostupný v **Akvizičním portálu** na adrese akvizice.teamlibrary.cz

Akviziční portál je k dispozici pro všechny knihovny zdarma.

Klasika v novém kabátku

Když se řekne před dětmi ze škol klasická literatura, nezřídka dostanou osypky, protože si představí zastaralou češtinu, zatuchlé žluté stránky knih a nekončící nudu při čtení, kterému nikdy neporozumí. Starší čeština je pro některé děti tak obrovská jazyková bariéra (čím starší dílo, tím náročnější na pochopení), byť se jedná o knihy českých autorů, že pro ně může být natolik nepřekonatelná, že je zcela od čtení klasiky odradí. Tohoto si všímají někteří autoři a nakladatelé, kteří se svým

Foto: archiv KJM

příčiněním snaží o zpřístupnění jinak odmítané literatury právě této cílové skupině (a přiznejme si to otevřeně, někdy toto upravené vydání pomůže k pochopení i dospělému čtenáři).

Právě znovu vydané tituly, jejich aktualizace formou komiksů, převyprávění do současného jazyka, smysluplně a čtivě sepsaná pojednání o literárně-historickém kontextu doby vzniku díla prospívají této starší literatuře nejvíce. Nezřídka se setkávám s tím, že příběhy zaujmou natolik, že si je pak mladí čtenáři přijdou půjčit i v originálním vydání, aby mohli díla porovnat (a tomu pro změnu prospívá zase to, že nakladatelé i původní texty vydávají v nových slušivých obálkách, které nalákají k nahlédnutí).

V doporučení TOP knih najdete zajímavá zpracování (a to nejen textová, ale zejména komiksová, včetně komiksu manga) děl Shakespeara, Čechova či Čapka nebo Komenského a dalších, která mohou být zajímavým odrazovým můstkem k těmto autorům.

Ve středové části pak na vás čeká pracovní list určený k práci s tématem života a díla Karla

Čapka. V metodickém doporučení, které v tomto čísle také najdete, pak máte uvedený základní koncept lekce, v níž můžete tento pracovní list využít.

Na poslední straně přílohy najdete další inspiraci na „díla“, jež vznikla na základě textů klasiků či byla inspirována jejich knihami. Opět se jedná o deskové hry, které nás zavádějí do světa slavného sci-fi, pohádkových postav, ale i dobrodružné literatury. Jsem si jistá, že deskové hry a další podobné aktivity mohou být také užitečným pomocníkem a dobrou motivací objevit doposud nepoznané světy daných knižních předloh.

Všem lektorům a knihovníkům, kteří se snaží dětem zprostředkovat klasickou literaturu, přeji, aby se nenechali odradit svou vlastní počáteční nedůvěrou v přijetí a pochopení tohoto tématu, naopak aby právě na zvědavosti a zvědavosti postavili badatelské lekce pro děti a mládež, jež jim umožní nahlédnout do jinak opomíjených a neoblíbených vod s nadšením a chutí.

PAVLÍNA LIŠOVSKÁ | cdc@kjm.cz

TOP knihy: Adaptace a odraz klasických děl v literatuře pro děti a mládež

Klasická literatura je pro současnou generaci mnohdy neuchopitelná, jazykově nesrozumitelná a náročná. Pokud se však někdo zhostí adaptace (velmi často dostává podobu komiksu různorodého typu), obvykle se z daného díla stane podnětný materiál, který nezřídka motivuje i k přečtení originální předlohy.

Labyrint světa a ráj srdce: komiksově zpracování klasického barokního díla

KOMENSKÝ, Jan Amos. *Labyrint světa a ráj srdce: komiksově zpracování klasického barokního díla*. 1. vyd. Brno: Edika, 2018. 72 s. ISBN 978-80-266-1329-9

Knihy Zdeňka Ležáka, českého spisovatele a publicisty, jsou legendární svou zpracovaností a čtivostí a důrazem na autentičnost. Nejinak je tomu u *Labyrintu*, který ohromí svým velkým formátem, v němž na jednotlivých stranách nalezne čtenář do nejmenších detailů vyvedené komiksy mapující stěžejní Komenského dílo, které však i přes úpravu textu do současné srozumitelné češtiny neztrácí svou kouzelnou alegoričnost a stále nese původní poselství. Jako bonus je v závěru knihy uveden plný původní text *Labyrintu*.

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-266-1329-9>

série Manga Shakespeare (např. Richard III., Romeo a Julie či Hamlet)

A) *Romeo & Julie*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2009. 196 s. Manga Shakespeare. ISBN 978-80-00-02271-0

B) *Richard III.* 1. vyd. Praha: Albatros, 2009. 208 s. Manga Shakespeare. ISBN 978-80-00-02332-8

Před nějakým časem vzali komiksoví kreslíři do parády klasické dílo Williama Shakespeara a dodali mu nový kabátek – podobu komiksu manga. Podle titulu zvolili zasazení do budoucnosti, současnosti či ponechání v původních kulisách a neotřelým způsobem vdechli dílům nový rozměr. Textově se knihy v češtině opírají o překlad famózního Martina Hilského, takže ze své poetiky neztrácejí tyto komiksy naprosto nic.

Zdroj obrázku: *Romeo a Julie*: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-00-02271-0>

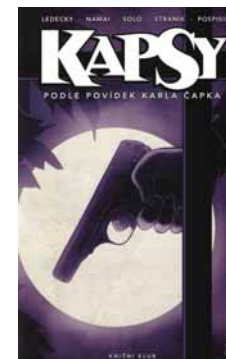
Richard III.: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-00-02332-8>

Kapsy

LEDECKÝ, Jonáš a Matyáš NAMAI. *Kapsy: podle povídek Karla Čapka*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2018. 120 nečisl. s. ISBN 978-80-242-6264-2

Pět famózních českých komiksových kreslířů, pět povídek Karla Čapka z knihy *Povídky z jedné/druhé kapsy*, jedno společné dílo mladé tvůrčí generace, které oživilo prvorepublikovou atmosféru i tehdejší svět podsvětí. Všechny čapkomily jistě potěší, že byla zachována nejen slova a smysl díla, ale i ono pověstné tajemné Čapkovo fluidum, které mnozí tolik obdivují. Ponurá atmosféra jednotlivých komiksů pak ještě umocňuje naléhavost předávaných myšlenek.

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-242-6264-2>

ediční řada Největší dramatici – autor: Renáta Fučíková

A) FUČÍKOVÁ, Renáta. Shakespeare: 12 převyprávěných her v historických souvislostech.

1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2016. 207 s. Největší dramatici; 1. svazek. ISBN 978-80-7429-740-3

B) FUČÍKOVÁ, Renáta. Molière & Pierre Corneille, Jean Racine: 7 převyprávěných her v historických souvislostech.

1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2017. 191 s. Největší dramatici; 2. svazek.

ISBN 978-80-7429-898-1

C) FUČÍKOVÁ, Renáta. Čechov & Puškin, Gogol: 7 převyprávěných her v historických souvislostech.

1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2021. 222 s. Největší dramatici; 3. svazek. ISBN 978-80-7601-561-6

V rámci edice vyšla již převyprávěná díla Shakespeara, Moliera a jeho dobových soupeřů a rovněž díla Čechova a dalších klasických ruských autorů. Je nutno ocenit, že díla jsou nejen převyprávěna do srozumitelnějšího současného jazyka, ale jsou zasazena i do kulturního a historického rámce, což je skvěle využitelné při přípravě lekcí v knihovnářích.

Zdroje obrázků:

Shakespeare: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-7429-740-3>

Molière: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-7429-898-1>

Čechov: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-7601-561-6>

Metodické doporučení k pracovnímu listu

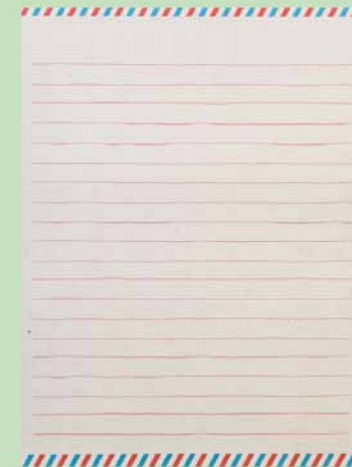
Pracovní list lze využít na lekcích, kde se děti **prostřednictvím přímé práce s knihami Karla Čapka seznamují s jeho dílem**. V jednotlivých úkolech mohou **získávat další materiály k prostudování**, které jim dílo více představí. **V evokační části** mohou děti objevovat vybraná díla (podle preference lektora) **prostřednictvím ukázek z děl samotných nebo z děl jimi inspirovaných** (obrazy, záznamy z divadelních her, komiksová zpracování). Vděčný úkol je i na základě již získaných informací **intuitivní třídění postav z knih** (lístečky s krátkými charakteristikami postav). Poté mohou děti i na základě **vizuálního vjemu obálek posoudit, jakému tématu se daný titul věnuje**. **Při skupinové práci**, kdy dostane každá skupina svou **přidělenou knihu a k ní příslušné již představené materiály a navíc podrobnější anotaci k dílu**, budou **zpracovávat pracovní list** z této přílohy. Z praxe mám vyzkoušeno, že **děti dovedou velmi překvapit**, když jim tento úkol zadáte, neboť i během poměrně krátké chvíle zvládnou o knize zjistit zajímavé informace. Na závěr **nesmí chybět reflexe a ujasnění získaných informací a doplnění údajů o životě a díle** tohoto autora. Aktualizovat témata můžeme **zasazením do současného kontextu** – vyhledáním podobných témat v aktuálních novinách apod.

Podobenka K. Čapka, použitá v pracovním listu, je z této [www: http://literatura.jecool.net/www/clanky/zobraz/24](http://literatura.jecool.net/www/clanky/zobraz/24)

Napiš bulvárně znějící novinový titulek, který by vyzýval ke koupi této knihy.

Napiš vzkaz postavě, kde jí vysvětlíš, proč by její příběh měli lidé znát.

Mapování díla K. Čapka

Pracovali jsme s knihou .....

Namaluj charakteristický obrázek, který by se ti ukázal, kdybys nahlédl skrz klíčovou díрку do příběhu knihy?

Popiš knihu a její děj pomocí hashtagů.

#

Zajímavé deskové hry k tématu

Deskové hry na motivy klasické literatury nebo obecně literatury? Ale jistě, jak si rače přát! Doporučení se píše samo, protože věřím v potenciál možného oslovení skrze hraní a nalákání na přečtení knižní předlohy.

Robinson Crusoe: Dobrodružství na prokletém ostrově

Již v roce 2016 vyšla tehdy velmi ceněná hra na motivy díla Daniela Defoa *Robinson Crusoe*. Je vyprodaná, ale v polovině tohoto roku chystá Albi její znovuvydání! Jedná se o strategickou hru pro 1–4 hráče, kde je cílem dobře spolupracovat, abyste přežili všechny nástrahy a léčky, které vám záludný ostrov přichystá.

Výrobce: Albi

Lze zakoupit např.: <https://eshop.albi.cz/robinson-crusoe-dobrodruzstvi-na-prokletem-ostrove/>
Ke hře existuje aktuálně i rozšíření, které je dostupné: <https://www.planetaher.cz/robinson-crusoe-zahada-ztraceneho-mesta-rozsireni/zakladni-hry>

Zdroj obrázku: <https://eshop.albi.cz/robinson-crusoe-dobrodruzstvi-na-prokletem-ostrove/#&gid=1&pid=3>

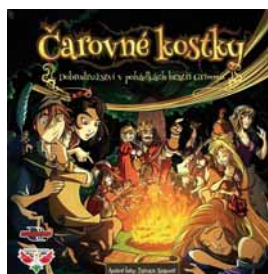
Čarovné kostky: Dobrodružství bratří Grimmů

Trochu dražší investice, ale zajímavost mezi hrami: speciální kostky mají na sobě nejen čísla, ale i symboly, které pomáhají hráčům při dobrodružném putování skrze svět grimmovských příběhů; můžete se stát Červenou Karkulkou, ale i Sněhurkou či Locikou a dalšími postavami a plnit úkoly na své cestě tímto kouzelným světem.

Výrobce: Blackfire CZ

Lze zakoupit např.: <https://www.planetaher.cz/carovne-kostky-dobrodruzstvi-v-pohadkach-bratri-grimmu>

Zdroj obrázku: <https://www.planetaher.cz/carovne-kostky-dobrodruzstvi-v-pohadkach-bratri-grimmu#gallery-1>

Duna: Zrada

Blafovací hra určená pro hráče od 14 let. Byla vymyšlena na podkladu legendární stejnojmenné knihy *Duna*. Hráči hrají za tým Harkonnenů nebo Atreidů, jejich identity však zůstávají zahaleny tajemstvím, jejich cílem je získat dostatek cenných informací, aby pomohli k vítězství svým stoupencům. Svět tajných agentů osloví milovníky komunikativních her. Ideální pro skupiny od čtyř hráčů.

Výrobce: Blackfire CZ

Lze zakoupit např.: <https://www.planetaher.cz/duna-zrada>

Zdroj obrázku: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/duna-zrada-13359/>

R.U.R.

Dlouhé roky poté, co nad naším světem převzali vládu roboti, se ocitáme v prostředí této karetní únikové hry. Můžeme se vžít do role Alquista, posledního přeživšího člověka, a pokusit se zachránit budoucnost lidstva. Průhledné karty a zadávané úkoly dělají hru atraktivnější a také o něco náročnější, je určena zkušenějším luštitelům únikovek.

Výrobce: Albi

Lze zakoupit např.: <https://www.planetaher.cz/unikovka-r-u-r>

Zdroj obrázku: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/unikovka-r-u-r-12890/>

Periodika na území dnešní ČR

Buditelské poslání Krameriusových c. k. vlastenských novin

Reprodukce titulní strany Krameriusových c. k. pražských poštovských novin z 1. 1. 1791, č. 1. Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z Trezor 46
Foto: Knihovna Národního muzea

V únorovém příspěvku rubriky Periodika na území dnešní ČR jsme zmiňovali *Schönfeldské císařsko-královské pražské noviny*, které vydával od roku 1786 Jan Ferdinand hrabě ze Schönfeldu a jejichž redaktorem byl až do května 1789 významný nakladatel a zakladatel české žurnalistiky Václav Matěj Kramerius (1753–1808). Kramerius působil v Schönfeldově tiskárně od roku 1785¹, v roce 1789 však došlo mezi ním a Schönfeldem k neshodám, a tak se Kramerius následně rozhodl založit noviny vlastní. Sloužily nejen k hospodářské a kulturní osvětě čtenářů, ale plnily také buditelské poslání.

Povolení dostal v červnu téhož roku a první číslo *Krameriusových c. k. pražských poštovských novin* vyšlo 4. 7. 1789. Po námitkách hraběte Schönfelda k názvu *poštovský* změnil Kramerius název periodika na *Krameriusovy c. k. vlastenské noviny*, později došlo ještě k dalším změnám názvu. Noviny vycházely jednou týdně, zprávy ze zahraničí se přebíraly z německých novin a pro domácí prostředí měl Kramerius k dispozici dopisovatele. Kromě podrobných politických zpráv zejména z Prahy a okolí mělo periodikum různé rubriky, např. tzv. *Závěsky* nebo *Hlasy čtenářů*, a také přílohy.

Noviny se zabývaly rovněž kulturní a hospodářskou osvětou. V době největší slávy byl náklad titulu až 1500 kusů. Obsah novin se odvíjel

také od jejich úspěšnosti, a tím i od jejich hospodářských výsledků, např. v souvislosti s finančními obtížemi počátku 19. století musel být snížen rozsah a skončily také některé přílohy. Potiže titulu činila rovněž dobová cenzura. Později muselo být z důvodu znovuzavedení novinového kolku zvýšeno i předplatné. Po Krameriově smrti v roce 1808 vedli noviny nejprve jeho spolupracovníci a poté i jeho syn Václav Rodomil. Úspěchu, které periodikum mělo v Krameriově době, se však již nepodařilo nikdy dosáhnout a Rodomil později titul odprodal dědicům hraběte Schönfelda. Ti pak jeho vydávání v roce 1825 definitivně zastavili.

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1145-9 (ePub); FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury. Svazek 2/II. K–L*. Praha: Academia, 1993, s. 933–936 (heslo Václav Matěj Kramerius). ISBN 80-200-0345-2; dále vybraná hesla z *Encyklopedie knihy* uveřejněné na portálu Knihověda.cz, dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Hlavn%C3%AD_strana [cit. 30. 1. 2023].

Osmý workshop pro metodiky, tentokrát v Moravské zemské knihovně

Metodik je jedna z náročných pracovních pozic v knihovnictví. Dobrý metodik se pozná podle toho, že se orientuje na knižním trhu, umí zpracovávat koncepce v oblasti knihovnictví, vést evidenci, katalogizaci a adjustaci v knihovnách s lokální úrovní, organizovat revize, připravit vzdělávací aktivity pro pracovníky knihoven, připravit projekty a žádosti o dotace do národních programů podpory a řadu dalších činností spojených s chodem knihoven na lokální a regionální úrovni.

Náročnost metodické práce byla prvním impulsem pro myšlenku organizování workshopů. Celostátní dvoudenní workshop je určen primárně pro metodiky pověřených knihoven. V rámci vzdělávacích akcí zacílených na metodickou práci patří k těm vyhledávaným a pravidelně je plně obsazen. Hlavním organizátorem je od počátku SKIP, Sekce veřejných knihoven. Neméně důležitým článkem přípravy je také knihovna, ve které se workshop koná. Bere tím na sebe značnou část povinností s technickým a organizačním zajištěním na místě samém. Prostor pro loňský už osmý ročník poskytla Moravská zemská knihovna v polovině října.

Den první

První den otevřel Vít Richter (NK ČR) příspěvkem *Manifest veřejné knihovny – veřejná knihovna jako živá síla pro vzdělávání, kulturu, inkluzi a informaci*. Aktualizovaný Manifest IFLA/UNESCO z roku 1994 je pro nás knihovníky důležitým dokumentem (*pozn. red.*: plný text tohoto dokumentu byl publikován ve *Čtenáři*, 2023, č. 1, s. 4–6). Obsahuje výčet činností, které by knihovny měly poskytovat, a může posloužit jako nástroj pro komunikaci mezi knihovnou, jejím zřizovatelem

i veřejností. Ve druhé části svého příspěvku V. Richter přiblížil „Knihovní tematické dvouletky“. Jde o celostátní akce, které se v ideálním případě promítnou do činnosti většiny veřejných knihoven. Proč dvouletky? První rok bude rokem seznamovacím pro nás knihovníky, ve druhém roce už téma uchopí samy knihovny a přenesou do svých aktivit. Současným tématem je mediální gramotnost a knihovnám s ním velmi pomáhá Nadace OSF.¹ Těm z vás, kteří s mediální gramotností začínáte, doporučujeme cyklus příspěvků ve *Čtenáři* na téma *Mediální vzdělávání v knihovnách*, který je volně dostupný na webu časopisu.²

Monika Kratochvílová (MZK) v příspěvku *Komunikace, komunikace a e-konference pro knihovníky* připomněla, že práce metodika je hodně o komunikaci a o umění navzájem si naslouchat. Metodik je mnohdy mostem mezi knihovníkem a zřizovatelem a vždy by měl hledat cesty ke vzájemné komunikaci, dokázat při jednání vytvořit klidnou atmosféru, umět argumentovat či vyjádřit nesouhlas a zůstat vstřícný. Umění komunikace je náročná dovednost. E-konference jsou nezbytným pojítkem mezi knihovnami, komunikačním a informačním kanálem aktuálně řešených témat napříč celou sítí českých knihoven.

Magda Švejcarová účastníkům zmapovala 20 let regionálních služeb okresu Hodonín. Ze 79 obsluhovaných knihoven mají 72 plně automatizovaných. Porady připravují společně pro profesionální a neprofesionální knihovny, umožňují tak nejen sdílení vzájemných zkušeností, ale také budují pracovní i osobní vztahy mezi obsluhovanými knihovnami. Z finančních prostředků na výkon regionálních funkcí přispívají knihovnám na pořádání akcí spojených s podporou čtenářství. Nezapomínají poděkovat knihovnicím a knihovníkům za jejich práci a každý rok oceňují jednu profesionální a jednu neprofesionální knihovnu.

Jak PRodávat knihovnu poradila Michaela Mrázová (MSVK Ostrava). Mottem úvodní části jejího vystoupení bylo: Vyvarujme se vizuálního smogu při představování či nabízení služeb knihovny. Při přípravě PR strategie je nutné dbát na jednotný a jednoduchý styl na všech informačních kanálech včetně plakátů a letáků, tím vytvoříme vizuální spojkou mezi všemi informacemi z jedné knihovny. Ve druhé části nabídla inspiraci, jak komunikovat s pedagogy a motivovat je, aby se chtěli sami vzdělávat. V Ostravě vytvořili newsletter velikosti A5. Na jeho přední straně je nabídka vzdělávání MSVK Ostrava a na zadní pracovní list pro konkrétní vzdělávací aktivitu. Studenti si z každé návštěvy knihovny odnášejí záložku s QR kódem, který jim přiblíží nabídku dalších aktivit směrem k této uživatelské skupině. Na závěr svého příspěvku M. Mrázová připomněla možnosti grafických nástrojů Canva a Google workspace, Google weby nebo úpravu fotek přes *photopea.com* či přes aplikaci *Snapseed*.

Marie Šedá (NK ČR) se ptala: *Webové stránky – povinnost, nutnost nebo radost?* Pokračovala tak tématem online marketingu zaměřeným na weby a sociální sítě. Jsou dostupné 24 hodin 7 dní v týdnu a „prodávají“ práci knihoven. Udržovat je funkční a reprezentativní je náročná a nikdy nekončící práce. Web malé obecní knihovny není tak náročný na správu jako u velké městské knihovny, přesto je nutné se mu intenzivně věnovat. I zde je práce metodika nezastupitelná. Je často prvním radcem knihovny, kde najít informace, jak web vytvořit, strukturovat, jakými informacemi ho naplnit. Není výjimkou, že meto-

dici weby obsluhovaným knihovnám prostřednictvím šablon zpracovávají a následně učí knihovnice a knihovníky jeho správě.

Michela Staňková (KVK v Liberci) navázala příspěvkem *Metodika pro pověřené knihovny v praxi*. Zdůraznila úlohu krajských knihoven směrem ke knihovnám pověřeným. Jednou z jejich povinností je budovat krajský webový portál. V Liberci uvedli do provozu zcela nový, na kterém spolupracovali s pověřenými knihovnami. Cílem bylo vytvořit přehledné prostředí nejen pro knihovníky profesionály, ale také pro obsluhované neprofesionální knihovny a jejich zřizovatele.

Na závěr prvního dne měli účastníci možnost prohlédnout si prostory MZK s komentářem Jana Lidmily.

Den druhý

Druhý den zahájila Lenka Dostálová (MZK) – viz foto na s. 104. Představila *Malé knihovny a jejich proměny*. Základním cílem každé rekonstrukce nebo i jen malé proměny je vylepšit to stávající. Při rekonstrukci je proto nezbytné zapojit nejen architekta, ale také knihovníka. Bude zde pracovat a poskytovat služby uživatelům a dokáže myslet nejen na krásu, ale také na funkčnost prostor. A na co si dát pozor? První vizitkou knihovny je vchod; základní informace musí být jednoduché a jasné, v jednotné grafické úpravě (vyvarujme se vizuálního smogu). Výpůjční pult nemá být bariéra mezi knihovníkem a uživatelem (nevystavujme zde knihy). Sedací nábytek má být umístěn tak, aby nabídl jak možnost setkání více osob, tak tichá místa pro jednotlivce (nedělejme z knihovny zasedací místnost). Estetika interiéru je velmi důležitá pro celkový dojem (nezahlcujme prostor obrázky ani květinami). Knihovna má být příjemným místem, ve kterém se uživatelé cítí dobře (nezakazujeme ani nepříkazujeme). Propojení vnitřního a venkovního prostoru je velkou přidanou hodnotou.

Již od roku 2003 vyhláší Ministerstvo kultury ČR Cenu Knihovna roku. Připravit se na návštěvu hodnotící komise je mnohdy nelehký úkol, proto v letošním roce vydal Knihovnický institut NK ČR manuál s názvem *Knihovna roku – metodika pro soutěžící knihovny*.³ Lucie Macháčková

¹ Nadace OSF: <https://osf.cz/>

² Měsíčník pro knihovny *Čtenář*: <https://svkkl.cz/ctenar>

³ Knihovna roku – metodika pro soutěžící knihovny:

<https://ipk.nkp.cz/docs/knihovna-roku-metodika-pro-soutezici-knihovny>

Foto: Pavel Němec, MZK

Události

Setkání muzejních knihovníků ve městě pod Ještědem

Ve dnech 20.–22. 9. 2022 se uskutečnil již 46. seminář knihovníků muzeí a galerií, organizovaný Knihovnickou komisí Asociace muzeí a galerií ČR. Úlohy hostitele se ujala knihovna Severočeského muzea v Liberci. Samotné akce, která probíhala na půdě Technické univerzity v Liberci, se zúčastnilo celkem 103 osob.

(NK ČR) představila jeho obsah jako soubor praktických rad a návodů, jak se na soutěž připravit. Od vysvětlení hodnotících pravidel přes časový harmonogram přípravy, realizační tým a strukturu prezentace až po představení knihovny před komisí.

Kateřina Hubertová (Knihovna města Hradce Králové) v příspěvku *Podpora rozvoje čtenářství* připomněla důležitost čtenářské gramotnosti, která je nezbytná pro umění čtení s porozuměním a rozvoj slovní zásoby. Vzdělávací projekt pro rodiče s dětmi od narození do šesti let *S knížkou do života* (Bookstart), který rozvíjí předčtenářskou gramotnost, je v českém prostředí od roku 2018. Aktuálně je v něm zapojeno 270 knihoven. Technicky celý projekt zajišťuje Knihovna města Hradce Králové. K. Hubertová představila každoroční harmonogram projektu, kdy a jakým způsobem probíhá objednání a následná distribuce dárkových sad pro přihlášené knihovny. K projektu byly také vydány metodiky, které jsou dostupné na webu.⁴ U školních dětí pomáhají k rozvoji čtenářství *Lovci perel*, zábavná hra, která motivuje k četbě knížek, učí pracovat s textem a informacemi. Podrobnosti o projektu jsou na webu.⁵

Neodmyslitelnou součástí práce metodika je organizování porad pro obsluhované knihovny.

Odpověď na otázku *Jak na dobrou poradu?* hledala Marie Šedá. V příspěvku představila základní kroky při plánování porady jako například: příprava témat, volba místa a času, struktura porady a její délka, zapojení všech zúčastněných do diskuse... A jak sama uvedla: *Dobrá porada má spád, logiku, přináší dobrý pocit a chuť do další práce.*

Workshop zakončila ředitelka Městské knihovny v Benešově Hana Zdvihalová *projektem Kafárna*. Knihovnická Kafárna není o kávě, ale o rozhovorech, recenzích, besedách pro školy. Od ledna 2021 vychází 11x ročně zajímavě graficky zpracovaný newsletter, který přináší aktuální informace z knihovny a má své pravidelné rubriky. Kafárenské podcasty – to jsou rozhovory se zajímavými osobnostmi Benešova s tématy nejen o vztahu ke knihám, ale také o životě, práci, zálibách apod.

Pokud vás zaujala tematika některého z příspěvků natolik, že byste se chtěli dozvědět další podrobnosti, prezentace všech přednášejících jsou k dispozici na webu workshopu.⁶ Osmý workshop pro metodiky skončil. Věříme, že si jeho účastníci odvezli řadu nápadů, inspiraci, ale i novou energii a elán do nelehké metodické práce.

LUCIE MACHÁČKOVÁ

| Lucie.Machackova@nkp.cz

Po přivítání účastníků ředitelem pořádající instituce Jiřím Křížkem, zástupkyní hejtmana Libereckého kraje a radní pro kulturu Květou Vinclátovou a předsedkyní Knihovnické komise Asociace muzeí a galerií ČR (AMG) Štěpánkou Běhalovou pozdravili účastníky semináře čestní hosté. Za AMG to byl její místopředseda Richard Sicha. Další zdravotní zprávy zazněly od ředitelky Krajské vědecké knihovny v Liberci (KVKLI) Dany Petrydesové a předsedy SKIP Romana Giebische.

Odborný program otevřel blok s názvem *Spolupráce knihoven a paměťových institucí*. Richard Sicha referoval o připravovaném muzejním zákoně a Roman Giebisch vyzdvihl novinky ve spolupráci MK a MŠMT, které se týkají knihoven a muzeí. Téma mezinárodní spolupráce mezi knihovnami rozvinuly ve svých příspěvcích Dana Petrydesová na příkladu aktivit KVKLI a Štěpánka Běhalová se svým příspěvkem o česko-německém partnerství v oblasti knihovnictví *Library Next Door 2022–2025*. Alena Petruželková pak seznámila auditorium s průběhem *Generální konference ICOM* v Praze. Do nové expozice dějin v Národním muzeu účastníky pozval Martin Sekera.

Odpoledne se konalo plenární zasedání Knihovnické komise s volbami do výkonného výboru Knihovnické komise AMG. V rámci slavnostního večera v budově Severočeského muzea si mohli účastníci prohlédnout nové expozice a probíhající výstavy.

Druhý jednací den byl zahájen blokem *Ze světa knihoven* a všechny příspěvky se týkaly tématu digitalizace a přístupu k ní v rámci různých typů organizací. Vystoupení Michaely Bežové z Národní knihovny ČR (NK ČR) se týkalo *Národní strategie digitalizace*. *Webarchiv* NK ČR představila Markéta Hrdličková. O zkušenostech z digitalizace v Pardubickém kraji se podělila Barbora Horáková z Krajské knihovny v Pardubicích.

V druhém dopoledním bloku byl posluchačům představen projekt NAKI *Slepí svědkové doby*, zaměřený na slepotiskovou výzdobu české knižní vazby 16. století. Nejprve Petr Voit ve své přednášce shrnul poznatky tříletého výzkumu, průběh projektu a jeho výstupy (databáze NUSK¹, výstava a katalog) prezentoval Radomír Slovík. Anna Kašparová a Petra Šťovíčková pak posluchačům představily připravovanou národní databázi slepotiskového nářadí a dílen NUSK.

Odpolední jednání probíhalo ve dvou blocích. V prvním přednášející informovali o možnostech digitální prezentace historických knihovních fondů. Vojtěch Šicha hovořil o portálu *Knihověda.cz*, Monika Veverková shrnula fungování databáze Provenio, Andrea Jelínková představila projekt *Knihovnědní detektivové* a Jitka Machová z MZK seznámila se zpřístupněním kramářských písní. Online výstavu prvotisků Olomoucké kapituly prezentovala její autorka Markéta Poskočilová. Poslední blok *Cizojazyčné knižní fondy*

¹ Databáze slepotiskové výzdoby knižních vazeb

⁴ S knížkou do života (Bookstart): <https://www.sknizkoudozivota.cz/metodiky/>

⁵ Lovci perel: <https://www.lovciperel.cz/>

⁶ Osmý workshop pro metodiky: <https://workshop-pro-metodiky-8.webnode.cz/>

Foto: Iva Kotalliková

Prohlídka Severočeského muzea

v knihovnách zahájila Alena Petruželková, která shrnula specifika muzejních knihoven v pohraničních oblastech a poukázala na problematiku poválečných akvizic. Ludmila Moržolová ve svém zajímavém příspěvku *Jihlavský německý jazykový ostrov* upozornila na historické souvislosti vzniku jihlavských muzejních sbírek. Se závěrečným příspěvkem vystoupila Jana Fridrichová, která posluchače seznámila s jazykově různorodým fondem knihovny Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě.

Po dvouleté pauze se konaly také exkurze, které se uskutečnily ve čtvrtek 22. 9. Zájemci si mohli vybrat ze dvou nabídek. První zavedla účastníky do liberecké *Stavby smíření*, která vznikla na místě bývalé židovské synagogy a v současnosti sdružuje jednak židovské centrum, jednak KVKLI. Druhá exkurze mířila do sousedního Jablonce nad Nisou, kde byla připravena prohlídka funkcionalistických interiérů radnice. Pak následovala komentovaná prohlídka Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.

Letošní seminář kladl důraz na spolupráci mezi pamětovými institucemi i knihovnami v zahraničí, která se po pandemických letech opět otevírá. Velkým tématem nadále zůstává digitalizace a připojuje se také problematika cizojazyčných (převážně německých) fondů v našich muzejních knihovnách. Zásadním přínosem pro práci s historickými fondy se ukazují databáze jako Provenio, *Knihovněda.cz* či připravovaný NUSK. Knihovníci nadále pracují i v online prostoru, který se osvědčil v dobách pandemie, a prezentují zde výstavy, přednášky nebo edukační programy. Účastníci semináře získali nejen nové poznatky, ale obnovili také osobní a profesní kontakty. Za pohostinnou atmosféru Liberce patří organizátorům ze Severočeského muzea a všem sponzorům vřelý dík!

ANNA KAŠPAROVÁ

| knihovna@muzeumlb.cz

MONIKA VLASÁKOVÁ

| vlasakova@husitskemuzeum.cz

Události

Jak nahlédnout pod pokličku RVP v knihovně?

Když se spojí učitelka českého jazyka a literatury a knihovnice dětského oddělení v jednu osobu, mohou se dít divy. A ony se opravdu dějí. Lepší kombinace obou profesí nejspíš neexistuje. Každá profese totiž očekává od programů pro žáky v knihovně něco jiného. Napůl knihovník / napůl učitel umí práci s knihou skvěle skloubit dohromady.

Učitel není knihovník a naopak

Loni začátkem září se v krásném slunném pátečním dni sešla v knihovně Jiřího Mahena v Brně skupinka knihovnic z dětských oddělení napříč celou Českou republikou, poněkud však z Moravy a Slezska. Záměrem setkání bylo seznámit je se vzdělávacími cíli Rámcově vzdělávacího programu (RVP) mateřských, základních a středních škol, které využijí při tvorbě programů pro školy. Jako průvodkyně workshopu byla vybrána Jitka Vyplašilová – učitelka českého jazyka, lektorka čtenářské gramotnosti, autorka vzdělávací skupiny na Facebooku *Hodiny literatury hravě* a zároveň knihovník. Zadáání workshopu bylo jednoznačné: představit kolegům knihovníkům něco z pedagogické praxe a nechat je nahlédnout do potřeb školy a učitelů. Poté pak zkusit tyto získané informace převést do své knihovnické praxe.

Rozdílné vnímání programů pro školy?

Ačkoliv se ze samotného tématu může zdát, že knihovník a učitel mají stejný cíl, proč navštívit s žáky knihovnu, samotné představy se občas dosti liší. Knihovník velmi často k žákům jakéhokoliv věku přistupuje s touhou ukázat jim krásný pocit ze samotného čtení, kdežto učitel předpokládá, že se jeho žáci dozvědí informace z literární historie a teorie. Dochází pak k tomu, že učitelé mohou odcházet nespokojeni, protože nebyla naplněna jejich představa obsahu knihovnické lekce, knihovníci pak mohou být rozčarováni tím, že se po nich chce suchá literární teorie. Cílem workshopu tedy bylo tyto představy

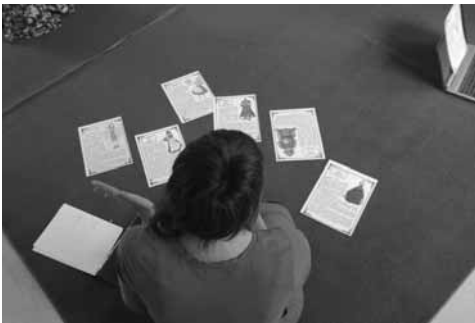

skloubit a vytvořit vzájemnou spokojenost na obou stranách.

Opravdu prakticky

Workshop započal vzájemným představováním a brainstormingem. Na úvod se pracovalo s konkrétním materiálem trefně nazvaným „knihovny“, který je nejen do knihovny vhodný, ale zároveň trénuje slovní zásobu a ukazuje témata, o která mají žáci/čtenáři zájem. Žáci si vytvářejí imaginární knihovny snů sobě nebo zadané postavě na míru. Vytvářejí tak knihovnu pro princeznu, fotbalistu, baletku či piráta, zohledňují realie spjaté s touto postavou a píšou názvy knih. Tato aktivita pak otevřela prostor pro lektorčinu powerpointovou prezentaci plnou dalších praktických ukázek, doplněných o klíčové vzdělávací cíle lekce, hodiny, materiálu.

Po kratším teoretickém úvodu na téma RVP/ŠVP (Školní vzdělávací program), obecné vzdělávací cíle, vzdělávací cíle českého jazyka byly dále rozvedeny pojmy metody kritického myšlení (RWCT) a fáze učení E-U-R. Všechny tyto

Ukázka realizace programu „Literární kavárna“

odborné pojmy si účastnice workshopu samy odzkoušely na praktických materiálech, a to od kartiček, pracovních listů, hledáček až po hrnky. Z metod kritického myšlení účastnice otestovaly práci s klíčovými slovy pomocí „vyhledávače“, hledání knih v knihovně pomocí klíčových slov, hledání mezipředmětových vztahů aj. Na světě světa byly také vytaženy materiály paní lektorky s velmi neobvyklým názvem – tzv. zavařovačky. Proběhla ukázka vynikající metody čtení s předvidáním, která se skvěle hodí jak pro knihovní lekce, tak pro vyučovací hodiny literatury ve škole. Při praktické části workshopu byly při každé činnosti určovány a představovány jednotlivé vzdělávací cíle podle platného vzdělávacího kurikula. Výhodou takto praktického workshopu bylo, že lektorka měla materiály vyzkoušené souběžně jak ve své pedagogické praxi, tak v praxi knihovny.

Kriticky myslet, nebo se učit díla a autory?

Celý workshop pak byl zakončen ukázkou kompletní knihovní lekce plánované metodou učení E-U-R, ve které se snoubí touha po kritickém

myšlení a aktivitě při čtení s klasickou literární historií. Program, který nabízí lektorka/knihovnice pro školy v okolí knihovny v Moravských Budějovicích, nese název „Literární kavárna“. Žáci v něm pracují s životopisy slavných literárních postav, jako jsou Pipi, Švejk, Drákula, Anna Karenina aj. (viz foto vlevo). Nejprve žáci z informací zpracovávají myšlenkovou mapu, poté v knize hledají typickou ukázkou, která podpoří teorii o jejich postavě. V závěru se musí zamyslet a vybrat pro svoji postavu vhodný nápojový obal a nápoj, který by si jeho postava objednala v naší literární kavárně. Nad závěrem musí žáci opravdu hodně přemýšlet, přesto se jim tato aktivita velice daří. K této aktivitě v kontextu workshopu s podtématem souladu představ učitele a knihovníka by se krásně hodilo jedno české přísloví: *Vlk se nažral a koza zůstala celá.*

Debaty v plném proudu

Po celou dobu programu probíhala mezi samotnými účastníky a lektorkou rozsáhlá diskuse o tématu knihovních programů pro školy. Hledaly se jak rozdíly v očekávání ze strany knihovníků a učitelů v náplni programů v knihovnách, tak ale i společné rysy a přání při realizaci programů. Postupem času začalo přibývat pozitivních ohlasů i společně hledaných rysů. Dařilo se pracovat s ukázkovým materiálem, rovnou padaly nápady, jak jej začlenit do aktivit v knihovnách. V závěru se účastnice osmělily a pochlubily se svým nejlepším programem pro školy. Už samotné ohlasy během workshopu byly značně pozitivní. Ve stejném duchu se nesla i zpětná vazba z programu.

JITKA VYPLAŠILOVÁ | vyplasilova@centrum.cz

Foto: Helena Hubatková Selucká

Do čísla přispěli

Pavčina Bieberlová – Místní knihovna obce Halenkovice ■ **PhDr. Jaroslav Čisář** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Ondřej Hudeček, Ph.D.** – Městská knihovna v Praze ■ **Mgr. Kateřina Kalivodová Foltánková** – spisovatelka, lektorka ■ **Mgr. Anna Kašparová** – Severočeské muzeum v Liberci ■ **Mgr. Pavčina Lišovská** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ **Mgr. Lucie Macháčková** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Lenka Maixnerová** – Národní knihovna ČR ■ **Ing. Jiří Mika** – emeritní ředitel Středočeské vědecké knihovny v Kladně ■ **MPhil Jana Nahodilová** – Česká a slovenská škola Okénko v Londýně ■ **Ing. Jiří Pavlík** – Národní technická knihovna ■ **Mgr. Vladana Pillerová** – Národní knihovna ČR ■ **PhDr. Vít Richter** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D.** – Národní muzeum ■ **Ing. arch. Zuzana Šalášková** – architektka ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Monika Vlasáková** – Husitské muzeum v Táboře ■ **Ing. Eva Vodičková** – Krajská knihovna Karlovy Vary ■ **Mgr. Jitka Vyplašilová** – knihovnice, učitelka; Základní a mateřská škola Domamil ■ **Alena Wachtlová** – Místní knihovna Praha-Dolní Chabry

Knihovny v novém

Knihovna se symbolem stromu

Obec Halenkovice leží na úpatí chříbských lesů na středovýchodní Moravě. Nádherná a čistá příroda je doslova na dosah. Halenkovičská knihovna po celou dobu své existence fungovala v pronajatých prostorách; nejprve na faře, poté v budově bývalého MNV a nakonec se stala součástí multifunkční budovy kulturního domu, kde sídlí i vedení obce. V nových prostorách jeho třetího nadzemního podlaží vzniklo zázemí pro kulturu a vzdělávání. Jedná se o dvě funkční plochy, které jsou propojené prosklenou stěnou a mohou fungovat nezávisle na sobě, a to Centrum pro vzdělávání a volný čas a místní knihovna.

Inspirací a zdrojem informací pro novou podobu tohoto kulturního hájemství v obci, které vznikalo v letech 2017–2021, nám mimo jiné byly semináře pro knihovníky, které se konají v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně. Jeho sličná podoba je dílem architektů Pavla Fürsta (stavební řešení) a Zuzany Šaláškové (návrh vnitřního uspořádání interiéru, povrchových úprav, podlah a nábytku). Prostory jsou přístupné po schodišti nebo bezbariérově novým proskleným výtahem.

Multimediální centrum

Přesněji Centrum pro vzdělávání a volný čas je místem, které je zázemím pro konání kulturně vzdělávacích akcí menšího charakteru, přednášek, výukových kurzů, ale také pro vernisáže, konference, jednání apod. V konceptu centra je podtržena především flexibilita. Různými úpravami volně stojícího nábytku a volbou vhodného osvětlení se dá prostor jednoduše přeorganizovat z kapacitně naplněné přednáškové místnosti na skromnější jazykovou učebnu, ale také na prázdnou místnost pro výstavu fotografií s intimním nasvícením. Fotografie/obrazy se dají umístit na panely zavěšené do stropních lišt.

Místnost je vybavena velkorysým vestavným nábytkem, kde je umístěna malá kuchyňka s integrovanými spotřebiči, a především úložný prostor, který slouží pro momentální potřeby uskladnění volně stojícího nábytku a vybavení. Čisté tvary, jednoduchost a barevná neutrálnost dávají možnost přetváření vzdělávacího centra

Foto: Pavčina Bieberlová

Když se knihovna loučila se svými starými prostorami...

potřebám uživatelů – na základě charakteru konané akce. K důstojnosti, reprezentaci a důkazu o historické stopě naší obce byla do podlahy promítnuta první katastrální mapa v tlumených tónech s okolním tmavým betonovým nádechem, který navazuje na designové stěrky na stěnách.

Knihovna

Nová knihovna vznikla z několika potřeb. Jednou z nich byl nedostatek funkčního prostoru a zázemí knihovny, dále nutnost vytvoření příjemnějšího prostředí a možnosti trávení volného času v zákoutích knihovny a potřeba zvětšení kapacity kulturního sálu.

Prostor knihovny je otevřený, vymezený na několik funkčních zón. Hlavním vstupem do knihovny je návštěvník okamžitě vtážen do prostoru

Vizualizace podoby nového interiéru knihovny

Foto: Pavlína Bieberlová

knih, ze kterého také vidí na obsluhu knihovny. Výpůjční pult byl navržen v liniích tak, aby zakryl rušící prvky za ním (monitory, pracovní potřeby na stole apod.), ale aby zároveň poskytl odkládací plochu pro půjčení/vracení knih. Do jeho čelní dřevěné stěny bylo umístěno nasvícení za pomoci led žárovek, které rozdělují linii horizontů Halenkovic. Obec je ve zkratce situována mezi tři horizonty při pohledu na řez územím od východu k západu (Obecnice, Pláňavy, Hradská). Tato linie má znázorňovat rozlehlost a rozmanitost obce se středobodem centra obce na prostředním horizontu, kde se všichni rádi scházíme.

Otevřený prostor je vymezený na několik funkčních zón, a to hlavní plochu knihovny s vystavenými knihami, dále sedací zákoutí kolem proskleného výtahu a u stěn, klidovou zónu na vyvýšeném stupni podlahy, kde čtenář usedne do pohodlných židlí a může si s knihou vypít kávu a přitom se kochat protějším horizontem obce.

Velký důraz se kládí na zónu pro nejmenší čtenáře. Ta je z praktického důvodu umístěna v blízkosti a návaznosti na hlavní pult. S ohledem na děti byla tato část navržena hravě, funkčně, přehledně a především pro jejich pohodlí. Ve tvaru křivky je v rohu dětského oddělení umístěn sedací kout, uprostřed snížené kruhové regály, které vymezují pohyb dětí a kterým ve vnitřní ploše dominuje strom.

Symbolem knihovny se stal strom, který naleznete v interiéru knihovny. Hlavní myšlenkou bylo podvědomě propojit návaznosti: strom → dřevo → papír → kniha. Je zhotoven z dubového

dřevo, navržen jako poloviční kmen, z pohledu příchozího návštěvníka však vypadá jako celistvý. Pokud se díváme z pohledu dětského koutu, vidíme velkou televizní obrazovku, která je umístěna na rovné ploše kmenu. Strom plní nejen hravou a designovou roli, ale má také funkční opodstatnění. Uvnitř něj se totiž nachází prostup vzduchotechniky.

Osvětlení knihovny bylo navrženo s respektem pro danou zónu. Každý funkční prostor se dá nasvítit zvlášť nezávisle na provozu celé knihovny. Knihovna je nejen místo pro setkávání, čtení knih, ale je to také jeden z reprezentativních vnitřních prostorů obce, kde se nabízí promítnout kus historické stopy, kterou obec bezesporu má. Zvláštní pozornost byla při návrhu věnována podlahám. Ty jsou navrženy jako stěrkováné v imitaci betonu. Podlaha nese historický nádech. Jsou zde promítnuty listy *Halenkovického zpravodaje* a dobové fotografie, které mapují zaniklý folklor, kulturní akce, spolky a aktivity občanů minulé doby. Jako symbol bohaté historie byla na přední

Nový prosklený výtah usnadňuje bezbariérový přístup do knihovny

Foto: Pavlína Bieberlová

stěnu knihovny doslova vtištěna obecní pečť, kterou obec získala z Národního archivu ČR. Knihovna se bude dále doplňovat interiérovými dekoracemi, aby byla dotažena myšlenka zadní stěny, která by měla poskytovat další výstavní a reprezentativní plochu pro potřeby obce a příležitostných vernisáží.

O záměrech vedení obce nejlépe vypovídá vyjádření starosty Halenkovic Jaromíra Blažka, které bylo publikováno v místním *Halenkovickém zpravodaji* před zahájením stavby: *Vzniklé prostory využijeme především pro zvýšení ka-*

pacity, zlepšení a zkvalitnění služeb knihovny. Plánujeme moderní příjemné prostředí pro stále se rozrůstající čtenářskou základnu. Vznikne tím odpovídající místo pro nové knihy, které každoročně nakupujeme v částce asi třiceti tisíc korun. K tomu také zajišťujeme výměnný systém s knihovnou Františka Bartoše v celkovém počtu sta knih ročně. Knihovna budoucnosti by podle našich představ měla být i nositelem kultury a taky místem odpočinku, setkávání a dalšího vzdělávání široké veřejnosti. Nová plocha je velká, a tak součástí bude i multifunkční vzdělávací místnost a dva boční sklady a samozřejmě i toalety... Finanční rezervy nějaké jsou a pokusíme získat i odpovídající dotace např. na bezbariérovost (výtah), vybavení knihoven, výstavbu a vybavení vzdělávacích center apod.¹

Programová nabídka

Od října 2021 jsme konečně mohli díky nové knihovně a jejímu bezbariérovému přístupu uskutečnit řadu akcí. V obci Halenkovice existuje základní devítiletá škola a tři třídy školy mateřské. Do základní školy je přihlášeno 198 žáků. Spolupráce se školou a školkou je nadstandardní. Snažíme se tématy plnit požadavky učitelek a třídních kolektivů, které se každý rok mění. Vynikající je také spolupráce s naší střediskovou Knihovnou Boženy Benešové Napajedla – kromě práce na katalogizaci našich knih kolegyně z napajedelské knihovny přivezly do Halenkovic např. besedu *Po stopách zločinu* anebo *Nad knihami pro nevidomé* pro žáky 5. ročníku. Děti od těch nejmenších školáčků se snažíme motivovat ke čtení společně s jejich učitelkami a usilujeme o to, aby prostory knihovny pro ně nebyly nepřístupné. Všechny prvky, které do knihovny vnesla paní architektka Šalášková, mládež silně oslovují.

Děti na nové knihovně milují úplně všechno – nové knihy, rozsáhlý „váleční koutek“, velký prostor, moderní vzhled, počítače. Další výraznou uživatelskou skupinou, která oceňuje nový vzhled a funkčnost knihovny, jsou mladí lidé a rodiny s malými dětmi. Výtahem se dostanou s kočárky až do horního patra. Dospělí čtenáři a čtenářky oceňují výběr knih a velmi pohodlné sezení na

Stěrková podlaha připomínající historii obce

Foto: Pavlína Bieberlová

sedačkách a židlích, které také velmi pečlivě vybírala paní architektka. Starší generace velmi pozitivně vnímá především bezbariérový přístup nejen do knihovny, ale do celého úřadu, který se nachází o patro níž.

Z akcí, které se konají v multimediálním centru, jmenujme třeba setkávání maminek na mateřské dovolené a jejich nejmenších dětí. V zimním období se pro ně mění na velký hrací koutek i s tvořivými dílničkami. Pokračují setkání pro dospělé *Po setmění – minikino*, jejichž součástí je přednáška, vybraný film a společná diskuze. Pro seniory 65+ jsme uspořádali kurz *Jak na chytrý telefon*. Po čtyřhodinovém maratonu byl lektor odměněn bohatým potleskem.

Dále zde nově probíhají jazykové kurzy pro dospělé, cestovatelské besedy a čerstvě máme za sebou víkendový kurz *Malování pravou mozkovou hemisférou – kresba tužkou a grafitem*. Letos rozjždíme šachy pro mládež od 9 let a rádi bychom obnovili oblíbený programovací kroužek „s Ozobotem“ pro žáky 2. stupně základní školy. Všechny tyto zmiňované události by se bez nových prostor neuskutečnily. Při velkých kulturních akcích spolupracujeme s místními spolky a snažíme se lidi v naší obci spojovat.

ZUZANA ŠALÁŠKOVÁ, PAVLÍNA BIEBERLOVÁ

| knihovna@halenkovice.cz

¹ Slovo starosty, č. 82/2016

Mezinárodní knihovna Okénka v Londýně

Mezinárodní knihovna Okénka funguje v České a slovenské škole Okénko v Londýně jako jedna z hlavních aktivit na podporu čtenářství pro děti i dospělé nejen v Londýně, ale po celém světě. Škola samotná vznikla v roce 2012 a výměna knih mezi rodinami žáků začala téměř okamžitě. Knihovna v té nejjednodušší formě začala nabízet knihy od roku 2014. Dnes mají čtenáři okénkářské knihovny k dispozici přes 16 000 svazků knih pro čtenáře každého věku ve třech jazycích: češtině, slovenštině a angličtině.

Foto: Jana Nahodilová

Skromné začátky knihovny

článku přiblížíme práci i organizaci knihovny a problémy, kterým jsme v průběhu let museli čelit.

Začátky knihovny

U založení České a slovenské školy Okénko v Londýně stály tři matky, které se rozhodly společně podporovat bilingvní výchovu svých dcer, a to nejen výukou jazyka a reálií, ale také organizací kulturních a mimoškolních aktivit. Podobně jako u mnoha knihoven, které fungují v krajanských školách po světě, spadá úplný začátek knihovny Okénka k výměně knih mezi rodinami žáků. Během prvního roku se navršily dary knih jak od rodin žáků, tak od různých organizací, a proto jsme na začátku roku 2014 dospěli k rozhodnutí založit knihovnu a knihy začít půjčovat organizovaně. Nechali jsme si udělat na zakázku police na kolečkách, které se spojily dohromady, na skladování a uzamčení na ochranu knih, protože si prostory na školu pronajímáme a nemáme svoje vlastní.

V první fázi, v roce 2014 jsme vytvořili seznam knih v programu Microsoft Excel pouze se základními informacemi, a to: příjmení a jméno autora, název knihy, rok vydání. Do tohoto seznamu jsme si také zapisovali data výpůjček a vrácení se jmény čtenářů. S nárůstem počtu žáků školy i počtu knih bylo dost brzy jasné, že pro naše potřeby bude nutný profesionální katalog, který je lehce přístupný, ve kterém jsou knihy rozdělené do sekcí podle jazyků i žánrů a do kterého můžeme zare-

Foto: Tereza Pavlíčková

Z besedy se spisovatelkou Olgou Černou

gistrovat jednotlivé čtenáře. Po dlouhém průzkumu trhu jsme v roce 2017 vytvořili katalog knihovny v rámci katalogizačního knihovního systému Librarika, který je nejen zdarma, ale zdál se být i dobře srozumitelný pro použití čtenáři. Nevýhodou Librariky byl ovšem fakt, že pro mnoho českých či slovenských knih bylo nutné manuálně přidávat obrázek obálky či popisek knihy.

V květnu 2021 jsme se v souvislosti s online působením Filmového a knižního klubu Knihomol rozhodli nabízet také české a slovenské e-knihy. Hlavní poskytovatel e-knih pro české a slovenské knihovny firma Palmknihy souhlasila s uzavřením dohody, ovšem pouze pokud budeme používat specifický knihovní systém. Ve stejném období jsme dosáhli maxima knih, které lze mít v knihovním systému Librarika zdarma. Provedli jsme další průzkum trhu a na základě specifikací firmy Palmknihy jsme vyjednali slevu pro naši školní krajanskou knihovnu s firmou Lanius na jejich katalogizační informační systém Tritius, který je jeden z nejrozšířenějších v knihovnách v České republice a na Slovensku. Důležitým rozhodujícím faktorem bylo, že knihovní systém Tritius je webový, a tedy dostupný pro čtenáře bez nutnosti stahování programu. Navíc je flexibilní a v průběhu instalace si knihovny mohou částečně katalog adaptovat pro své potřeby. Avšak nejdůležitější stránkou pro Okénko byla možnost výpůjček e-knih, a to jak od firmy Palmknihy, tak e-knih dostupných zdarma z Městské knihovny v Praze.

Současnost

V současné době v Mezinárodní knihovně Okénka nabízíme přes 16 000 svazků knih a e-knih pro čtenáře každého věku, a to jak v češtině

a slovenštině, tak i české či slovenské autory v angličtině a cizí autory v češtině a slovenštině. Fond knihovny Okénka je nyní rozdělen do tří hlavních kategorií podle jazyka a následně do podkategorií: první, druhé a třetí čtení, pohádky, knihy pro starší děti, naučné knihy, beletrie pro dospělé, učebnice, výukový materiál, audioknihy, DVD, stolní hry atd. Katalogizace knih a následné výpůjčky probíhají pomocí přírůstkového čísla na štítku na hřbetu knihy s počátečními písmeny příjmení autora.

Hlavními uživateli knihovny jsou žáci Okénka a jejich rodiny, kteří mají přístup k nabídce knihovny zdarma každou sobotu. Pro naši krajanskou organizaci je ovšem také důležité být k dispozici členům naší komunity i mimo Okénko. Zájemcům ve Spojeném království nabízíme zásilkovou službu a zájemcům kdekoliv ve světě nabízíme možnost členství v Mezinárodní knihovně Okénka za stejných podmínek, jako nabízí české a slovenské knihovny. Po zaplacení administrativního ročního poplatku si mohou čtenáři půjčovat e-knihy zdarma. Výpůjčky e-knih na platformě Městské knihovny v Praze nejsou omezené, e-knihy přes platformu Palmknihy jsou limitované maximem tří titulů na měsíc.

Aktivita na podporu čtenářství pro děti

Podobně jako mnoho knihoven jsme zjistili, že nestačí mít nabídku knih a dalších materiálů, a proto v rámci snah na podporu čtenářství pořádá Okénko různé aktivity pro děti i dospělé.

Nedílnou součástí výuky v Okénku je čtenářská hodina v každé třídě, kdy se v jedné třetině výuky každou sobotu zaměřujeme na společné čtení, čtení s porozuměním a povídání si o knihách. Každá třída tak společně čte jednu knihu, kterou

Úkázka propagace aktivity Filmového a knižního klubu Knihomol

si vybere, a to jak ve škole, tak doma. Každý žák si navíc spolu s knihovnicí a učitelkou vybírá svoji vlastní knihu na čtení doma, kterou potom pravidelně vyměňuje za novou. V pololetí a na konci školního roku vyhlášíme cenu pro čtenáře pro každou třídu, kdy neoceňujeme počet přečtených knih či stran, ale pokrok a zapálení čtenáře.

V průběhu roku pořádáme několik pravidelných mimoškolních aktivit, kde se snažíme děti seznámit s autory a ilustrátory českých a slovenských knih. Naší největší akcí, kde je to možné a kde máme různé tvůrčí dílny a besedy, je *Literární festival* na konci školního roku. Například minulý rok jsme pozvali 11 autorů a ilustrátorů pro děti a tři pro dospělé. Máme také menší *Vánoční festiválek* v prosinci a autory zveme i v průběhu školního roku individuálně. Navíc se již přes šest let účastníme nyní mezinárodního projektu *Noc s Andersenem*, během kterého připravujeme pro děti program na večerní přespání s knihami, hrami, divadlem a povídkám i setkáním s autory a ilustrátory.

Během všech našich literárních aktivit se snažíme připravit i část programu na spojení online, ať již přes Zoom pro registrované, nebo přes naše sociální sítě pro všechny zájemce. Například rozhovory s autory či ilustrátory vysíláme na našich sociálních sítích a ukládáme na webových stránkách a Youtube kanálu, kde jsou k dispozici neomezenou dobu. Čtenáři si tam pak mohou najít rozhovory se svými oblíbenými autory či čtení z knih v jednotlivých sekcích.

Každou středu připravujeme online český čtenářský kroužek, ve kterém předčítáme z nejnovejších dětských knih, děláme rozhovory s autory, sdílíme informace a recenze o současné české literatuře pro děti i dospělé. Ve čtvrtek pak máme slovenský *Čitateľský kútik*.

Pravidelně přispíváme do mezinárodního časopisu nejen pro české děti v zahraničí *Krajánek*, který je pro všechny ke stažení zdarma a v naší knihovně je k dispozici s dalšími časopisy.

V rámci podpory čtenářství spolupracujeme s ostatními organizacemi a školami nejen v cizině, ale také v České republice a na Slovensku, a účastníme se či přispíváme do různých soutěží a iniciativ, například *Překladatelská soutěž Tomáše Grulichy* nebo *Rosteme s knihou*.

Během minulého roku jsme pořádali online *Knižní dílny pro děti* se současnými českými knížkami, kde jsme si povídali, četli, vymýšleli vlastní příběhy, kreslili a hráli tematické hry. Tento školní rok připravujeme online dílny tvůrčího psaní s autory v České republice a na Slovensku.

Aktivity na podporu čtenářství pro dospělé

Věříme, že podpora čtenářství musí směřovat také na dospělé, kteří jsou následně vzorem pro děti. Proto organizujeme měsíčně online *Filmový a knižní klub Knihomol*, ve kterém diskutujeme o nejzajímavějších knihách pro dospělé. Zároveň po skončení klubu se snažíme domluvit online rozhovory s autory knih, které jsme četli, a rozhovory i další informace o tvorbě daných autorů publikujeme na sociálních sítích, Youtube kanálu i ve speciální facebookové a whatsappové skupině Knihomol.

Snažíme se sledovat vydavatelskou činnost v České republice a na Slovensku a pomáhat dospělým, aby se zorientovali v nabídce titulů nových knih, a proto jsme nejen v kontaktu s jednotlivými nakladateli, ale také pořádáme půlročně debatu s knihkupci o nových českých a slovenských knihách pro děti. Naším čtenářům také zprostředkováváme nákup knih na našich akcích.

Svou činností se snažíme svým „málem“ přispět k povědomí o české a slovenské literatuře a k vytvoření dobrého vztahu nejen dětí, ale i dospělých ke knihám a čtenářství všeobecně.

JANA NAHODILOVÁ

| jana.nahodilova@okenko.uk

Napsali jste nám

Jak mi knihovna změnila život

V antologiích a v časopisech vycházejí moje povídky, vyšla mi kniha pro děti a vedu kurzy tvůrčího psaní. Ale kdybych nechodila do knihovny, můj život se dost možná ubírá jiným směrem.

Onen zlomový okamžik nastal na podzim 2007. Na nástěnce v Knihovně Karla Dvořáčka ve Vyškově jsem si všimla letáku, který informoval o nové literární soutěži. Jmenovala se *Vyškovský cedník* a pořádala ji právě místní knihovna. Tehdy jsem chodila na gymnázium, psaní mě bavilo a řekla jsem si, že bych ji mohla zkusit. Napsala jsem povídku *Tajemství žlutého javoru* a zpětně ji hodnotím jako svůj první seriózní text.

„Ono se to fakt někomu líbí!“

Když jsem zjistila, že mi porota udělila první místo, byl to báječný pocit. Moje práce se líbila lidem, kteří toho přečetli už opravdu hodně, a navíc uspěla i ve srovnání s pracemi ostatních. Za rok jsem se *Vyškovského cedníku* zúčastnila znovu a opět vyhrála. Byla to pro mě obrovská vzpruha, protože to znamenalo, že první úspěch nebyla náhoda nebo omyl.

Začala jsem číst o tvůrčím psaní vše, co se mi dostalo pod ruku, protože jsem chtěla být ještě lepší. Zároveň mě úspěchy v literární soutěži postrčily k tomu, abych si zkusila splnit svůj sen. Chtěla jsem se psaní věnovat profesionálně a začala jsem studovat žurnalistiku.

Zbytečné chyby začínajících autorů

Potěšilo mě, když mě zanedlouho oslovili z vyškovské knihovny a nabídli mi místo v porotě jejich literární soutěže. V tuto chvíli v ní sedím nepřetržitě už dvanáct let a pod rukama mi prošly stovky příběhů. Poznala jsem, jak malý rozdíl často dělá práci, které jsou oceněné, a ty, kterým umístění těsně unikne. Mnohdy měly originální nápad, ale jejich autoři byli nezkušení a dopouštěli se zbytečných chyb. Říkala jsem si, že kdyby jim někdo trochu poradil, příští rok by si mohli odnášet diplomoni.

Takto to šlo několik let, až mě napadlo, že bych tím někým mohla být právě já. Proto jsem v roce 2014 začala pořádat kurzy tvůrčího psaní. Nejdřív pro mládež, později pro dospělé. Z vlastní zkušenosti jsem věděla, že autor se nejvíc naučí praxí. Proto jsem do svých lekcí kromě výkladu zařadila i spoustu aktivit, aby si účastníci všechno hned vyzkoušeli. Navíc kurzisté píšou absolventskou povídku, na kterou ode mě dostanou zpětnou vazbu. Po úpravách jejich text vydám ve sborníku, který na poslední hodině společně pokřtíme.

Mezitím jsem se dále věnovala vlastní tvorbě. Vyšla mi dětská kniha *Sedm princezen*. Jinak nejraději píšu fantasy a sci-fi povídky. Moje povídka *U Gutenberga!* byla nominovaná na literární cenu Aeronautilus. V loňském prosincovém čísle časopisu *Čtenář* jste také mohli najít moji vánoční povídku *Čarodějnice, která ukradla Vánoce*. Také na webu *Literární alchymie* najdete moji povídku *Šípky a trní* a mysteriózní příběh *Bestie*.

Seznam literárních soutěží

Studentům mimo jiné doporučuji, aby zkusili literární soutěže. Chtěla jsem jim říct, kdy se jaké konají, ale byl to problém. Neexistoval žádný ucelený seznam. Proto jsem ho na svých webových stránkách www.literarnialchymie.cz začala tvořit. Za ta léta se z něj stal největší seznam literárních soutěží na českém internetu, ze kterého čerpají tisíce psavců. Je v něm přes dvě stě soutěží a každý měsíc ho aktualizuji. Pokud v knihovně pořádáte literární soutěž, která v něm zatím není, napište mi a já ji přidám.

Mezitím jsem se dále věnovala vlastní tvorbě. Vyšla mi dětská kniha *Sedm princezen*. Jinak nejraději píšu fantasy a sci-fi povídky. Moje povídka *U Gutenberga!* byla nominovaná na literární cenu Aeronautilus. V loňském prosincovém čísle časopisu *Čtenář* jste také mohli najít moji vánoční povídku *Čarodějnice, která ukradla Vánoce*. Také na webu *Literární alchymie* najdete moji povídku *Šípky a trní* a mysteriózní příběh *Bestie*.

E-mailové dopisy

Kromě psaní mě neuvěřitelně baví i čtení, proto jsem spustila e-mailový klub pro knihomoly. Zájemcům jednou měsíčně posílám e-mailový dopis. Doporučuji v něm román, který mě nadchl, a dělím se o zákulisí svého psaní. Začínající autoři se tak třeba dozví, že pokud se jim příběh nedaří napsat na první dobrou, nic se neděje. I já své příběhy mnohdy přepisují. Také v něm upozorňuji na nově vyhlášené literární soutěže. Pokud byste chtěli tento dopis dostávat i vy, stačí, když se přihlásíte na mém webu.

Od doby, kdy jsem se poprvé přihlásila do *Vyškovského cedníku*, už uplynulo patnáct let. Za tu dobu jsem ušla velký kus cesty. Na jejím začátku stála právě knihovna. Díky vítězství v její soutěži jsem začala víc věřit, že je můj sen o psaní reálný. Vaše knihovna taky určitě pořádá spoustu zajímavých akcí. Někdy se účastníci možná „jen“ pobavili nebo dozvěděli něco nového, jindy to na jejich život mohlo mít mnohem větší vliv, než by vás napadlo.

KATEŘINA KALIVODOVÁ FOLTÁNKOVÁ

| katka@literarnialchymie.cz

Zajímavé knižní novinky

Zajímavé tuzemské i zahraniční knižní novinky jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR, v databázi knihovnické literatury KKL <https://aleph.nkp.cz/cze/kkl>.

LEORKE, Dale a Danielle WYATT. *The library as playground: how games and play are reshaping public culture.* Lanham, Maryland: Rowman and Littlefield, 2022. 149 s. ISBN 978-1-5381-6431-0

Digitální i analogové hry již dlouho slouží moderním veřejným knihovnám jako vzdělávací nástroj a lákadlo pro nové návštěvníky – od vyhrazených herních zón a dětských prostor až po herní dny Minecraftu, makerspaces či virtuální reality. O roli her a hraní v programech a fondech knihoven toho bylo napsáno již mnoho. Jejich širší role při transformaci knihoven však zůstává neprozkoumaná. Autoři vycházejí z etnografického výzkumu a poskytují barvitý obrázek toho, jak se protínají hry a hraní s posláním veřejných knihoven. V nich se hry a hraní stále více přelévají z vyhrazených zón uvnitř knihoven i mimo jejich zdi, a to v rámci širší rekonfigurace a „reimaginace“ knihoven v digitální éře. Spojení knihovny s hraním se historicky chápalo v souvislosti s konceptem knihovny jako „třetího místa“ – místa pro odpočinek, socializaci a experimentování mimo praktické požadavky práce a domova. Nejde však jen o odtažitě trávení volného času, knihovny propojují aktivity spojené s hraním se svými strategiemi, které se dotýkají ekonomického a kulturního rozvoje jejich obcí. Kniha se zabývá institucionalizací hry a vrhá nové světlo jak na rozpor v jádru hry jako teoretického konceptu, tak na to, čím jsou knihovny v současném veřejném životě. Naleznete zde mnoho příkladů z knihoven celého světa.

TODARO, Julie. *Mentoring A to Z.* Chicago: ALA Editions, 2015. 153 s. ISBN 978-0-8389-1329-1

Budoucnost vaší knihovny je tak dobrá, jaké jsou schopnosti lidí, kteří v ní pracují.

Schopnosti a vědomosti je potřeba stále rozvíjet. Solidní a udržitelný mentoringový program může knihovnám pomoci změnit zavedená nevyhovující pravidla a přinést dlouhodobé výsledky, které zahrnují kariérní rozvoj, profesionalitu celé organizace a udržení pracovníků. Autorka nabízí srozumitelného průvodce zavedením mentoringu do praxe, doplněného o kontrolní seznamy všech aktivit tohoto procesu a popis kritických oblastí, kterými je nutné projít při navrhování, plánování a realizaci vlastního programu. Naleznete zde abstraktní teorie řízení, ale spíše stručně vyjádřené nezbytné aktivity. Obsahuje čtyři případové scénáře, které vás připraví na proces rozhodování v běžných situacích mentoringu. Jedna z kapitol se věnuje diskusi o terminologii, reverzním mentoringu a co-mentoringu a o tom, jak zvolit vhodný jazyk, který by vyjádřil vaše očekávání z využití programu. Najdeme zde také tipy, jak aplikovat devět šetření, která již pravděpodobně v knihovně používáte pro hodnocení, plus pět nových, díky nimž bude váš program ještě efektivnější. Důležité jsou také způsoby, jak řešit námitky vůči mentoringovému programu. Na tyto otázky se kniha rovněž pokouší odpovědět.

HOROVÁ, Iva a kol. *Archiv, který nebyl: sto let pokusů o národní zvukový archiv.* 1. vyd. Praha: Národní muzeum, 2022. 212 s. ISBN 978-80-7036-701-8

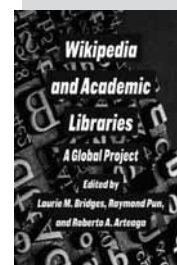
Monografie, první svého druhu, v deseti kapitolách zainteresovaných odborníků přináší premiérově ucelený přehled o pokusech vybudovat instituci typu zvukový národní archiv, jehož hlavním úkolem by bylo systematické mapování, ochrana a zpřístupňování našeho zvukového kulturního dědictví ve všech formách. Idea se více či méně intenzivně objevuje v naší historii již téměř sto let. Texty chronologicky seznamují s aktivitami, které se na tomto poli odehrály a dosud odehrávají. Přinášejí tak přehled o zainteresovaných osobnostech, hlavních institucionálních hráčích a výstupech, stejně jako zamyšlení nad příčinami neúspěchů. Při tom nám dochází čas: většina nosičů fyzicky degraduje a bez potřebné péče (zejména digitalizace) bude jejich obsah navždy ztracen. Hrozí nám ztráta významné součásti našeho kulturního dědictví, které nebudeme schopni zachovat pro budoucí generace. Vzhledem k historickým souvislostem je to problém nejen v kontextu české, ale také středoevropské kultury a historie. Na rozdíl od většiny zemí Evropy a celého světa Česká republika, bohužel, stále na uspokojivé řešení tohoto palčivého problému čeká...

NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem.* 1. vyd. Praha: Grada, 2018. 189 s. ISBN 978-80-271-0716-2

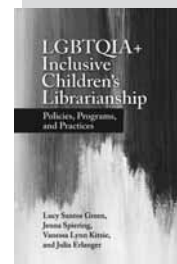
Spoluzakladatel webu *Manipulátoři.cz* se ve své knize snaží ukázat cestu k nezávislému a kritickému myšlení, díky kterému budeme schopni odhalovat falešné zprávy, rozpoznat pravdu od lži a nepodléhat konspiračním teoriím. Seznámí nás s častými argumentačními fauly a s manipulačním pozadím v politice i médiích. V první části

knihy se autor pokouší odhalit zákonitosti našeho chování a rozhodování. Proč naše přání tak často formují budoucnost, jak nás ovlivňuje naše vlastní iracionalita, proč podléháme skupinové hlouposti a jak snadno se dopouštíme myšlenkových chyb. Druhá část knihy se věnuje žhavé současnosti. Zaměřuje se na běžně užívané argumentační fauly a na odhalení manipulačních a propagandistických postupů v politice i médiích. Poznáme zákulisí mediálního průmyslu a výroby zpráv i techniky, jak námi média mohou manipulovat. A v neposlední řadě porozumíme tomu, jak odhalovat falešné zprávy, poznat pravdu od lži a nepodléhnout konspiračnímu myšlení.

BRIDGES, Laurie M., Raymond PUN a Roberto A. ARTEAGA, ed. *Wikipedia and academic libraries: a global project.* Ann Arbor: Maize Books, an imprint of Michigan Publishing, 2021. 336 s. ISBN 978-1-60785-670-2

Shromáždění příkladů toho, jak vysokoškolské knihovny po celém světě používají Wikipedii při své práci. Globální projekt obsahuje 19 kapitol od 52 autorů z Brazílie, Kanady, Hongkongu, Irska, Kyrgyzstánu, Mexika, Nizozemí, Nigérie, Skotska, Španělska a Spojených států amerických. Autoři kapitol jsou jak noví, tak dlouholetí členové komunity Wikimedia, kteří popisují různé zkušenosti. Cílem knihy je představit Wikipedii jako globální a velmi vhodný zdroj pro podporu studentů i zaměstnanců knihoven: od zvyšování mediální gramotnosti po občanskou participaci, kritické myšlení nebo výzkumné dovednosti nebo od antirasismu po zvyšování zaměstnatelnosti.

GREEN, Lucy Santos et al. *LGBTQIA+ inclusive children's librarianship: policies, programs, and practices.* Santa Barbara: Libraries Unlimited, an imprint ABC-CLIO, LLC, 2022. xii, 136 s. ISBN 978-1-4408-7677-6

Kniha přináší nové poznatky knihovníkům ve školních a veřejných knihovnách, kteří pracují s dětmi ze základních škol. Školní a veřejné knihovny poskytují služby stále většímu počtu LGBTQIA+ dětí a rodin. Děti dnes mohou začít vyjadřovat silný pocit genderové identity již ve věku dvou až tří let; také se identifikují jako homosexuálové mnohem dříve než dřívější generace (často ve věku sedmi až dvanácti let). Kromě toho žije s LGBTQIA+ pečovateli více dětí než kdykoli předtím. Při snaze o to, aby programy a služby knihoven byly inkluzivní a spravedlivé pro všechny skupiny obyvatel, mohou knihovníci čelit odporu ze strany uživatelů, kteří mají pocit, že obsah zahrnující queer tematiku je pro malé děti nevhodný. Publikace kodifikuje soubor osvědčených postupů pro knihovníky, kteří se s touto výzvou vyrovnávají, definuje queer-inkluzivní programy, identifikuje možné překážky při jejich realizaci a nabízí strategie a zdroje k jejich překonání.

ASAMOAH-HASSAN, Helena, ed. *Digital literacy, inclusivity and sustainable development in Africa.* London: Facet Publishing, 2022. xvii, 237 s. ISBN 978-1-78330-511-7

Udržitelného rozvoje lze dosáhnout pouze tehdy, pokud nikoho nenecháme stranou. Trvalým poučením z krize covid-19 je zkušenost, jak důležitá je dostupnost digitální infrastruktury a dovedností pro výuku, učení či zaměstnatelnost nebo jen pro možnost plnohodnotně se zapojit do společnosti. Digitální gramotnost se stala kriticky důležitou pro miliony lidí na celém světě a tato potřeba byla velmi citelná v Africe, kde se mnozí museli rychle přizpůsobit a využívat online platformy pro různé účely. Africký knihovnický sektor je klíčovým zastáncem digitální gramotnosti na celém kontinentu. Čeho však bylo dosaženo a jak? Jak digitální gramotnost pomohla komunitám uživatelů? Co je třeba ještě udělat? Kniha obsahuje příspěvky knihoven z celé Afriky, které popisují, jak přistoupily k posunu směrem k lepší a rozšířenější digitální gramotnosti. Dozvíme se například, jak v Keni v souladu s národní strategií země knihovny učí své komunity uživatelů, včetně neslyšících dětí, obratně pracovat

v online prostoru, jak v Botswaně přecházejí vysoké školy na výuku a učení v digitálních platformách a mnohé další.

COATES, Jessica, Victoria OWEN a Susan REILLY, ed. *Navigating copyright for libraries: purpose and scope.* Berlin: De Gruyter Saur, [2022], 2022. 547 s. IFLA Publications; volume 181. ISBN 978-3-11-073715-8.

Kniha vznikla z pověření Poradního výboru IFLA pro autorské právo a jiné právní záležitosti (IFLA/CLM). Má sloužit jako zdroj informací pro knihovníky z celého světa o autorskoprávní problematice, k jejich vzdělávání a jako pomoc při nastavování klíčových procesů v knihovně. Informace jsou zásadním zdrojem pro osobní, ekonomický a sociální rozvoj. Knihovny a archivy jsou pro jednotlivce i komunity primárním místem přístupu k informacím, přičemž velká část informací je chráněna autorskými právy nebo licenčními podmínkami. V tomto složitém právním prostředí působí knihovníci a informační profesionálové jako opěrný bod rovnováhy autorského práva, zajišťují pochopení a dodržování autorskoprávních předpisů a umožňují přístup ke znalostem v rámci výzkumu, vzdělávání a inovací. Kniha poskytuje základní i pokročilé informace o autorských právech, popisuje omezení a výjimky, zabývá se komunikací s uživateli, upozorňuje na nové problémy v této oblasti a přináší přehled aktuálních otázek jejich reformy. Cílem je pomoci knihovnám a jejich pracovníkům zorientovat se v labyrintu autorských práv. Obsah je rozdělen do čtyř částí: základy autorského práva; práva uživatelů a veřejný zájem; mezinárodní vývoj a důvody pro zapojení knihoven; nové otázky v oblasti autorského práva. V jednotlivých kapitolách jsou uvedeny podstatné body, přehledy zákonů a právních pojmů, vybraná srovnání přístupů ve světě, význam tématu a možnosti reformy, propagace a další související témata.

VLADANA PILLEROVÁ
| vladana.pillerova@nkp.cz

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v *Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR*.

Pandemická situace způsobená nákladovými covid-19 odhalila potřebu rozvoje digitálních a informačních dovedností na latinskoamerických univerzitách. Akademické knihovny se přizpůsobily požadavkům distančního vzdělávání a transformaci technologického prostředí. Knihovníci zaznamenali významné změny ve využívání digitálních aplikací služeb, uživatelské pomoci a školení během pandemie. Ve vzdělávacím kontextu dochází k nárůstu digitálních technologií a zrychlenému pokroku ICT, to přispívá k upevnění role univerzitních knihoven a lepšímu postavení knihovníků. Knihovny musely provést naléhavé úpravy, aby nabízely své služby online. Knihovníci museli čelit změnám paradigmatu v různých akademických, technologických a administrativních procesech a věnovat se hrozbám falešných zpráv. Zapojili se do nově vznikajících virtuálních výukových prostředí svých univerzit a tato role jim již zůstala. Větší zapojení informačních a komunikačních technologií pomohlo zlepšit interakci studentů ve třídě a změnilo jejich pasivní roli na dynamičtější, aktivní, zodpovědnější a kreativní. Umožnilo studentům lépe spolupracovat a řešit problémy rychleji, s větší přesností. Začlenění ICT do výuky je nutné k přípravě studentů na trh práce. Digitální prostředí tyto studenty obklopovalo již od narození, jsou ve větší či menší míře kompetentní v používání nových technologií. Rychlý vývoj technologií může vést k tomu, že se i tzv. digitální domorodci stanou digitálními přistěhovalci pokaždé, když se objeví nová. Také univerzitní profesori a knihovníci se musí novým technologiím přizpůsobit. Předpokladem je digitální gramotnost a průběžné vzdělávání v získání dovedností, které umožňují integraci technologií ve výuce.
(IFLA Journal – Volume 48, December 4, 2022, s. 538–547)

Oddělení východní Asie Státní knihovny v Berlíně, které se věnuje také regionu jihovýchodní a střední Asie, slaví letos tři významná výročí – 400. výročí narození Christiana Mentzela, 100. výročí svého založení a 70 let financování ze strany výzkumné nadace Deutsche Forschungsgemeinschaft. Oslavy započaly cyklem přednášek o výjimečných sbírkách tohoto oddělení (lékařsko-historické texty, výsledky výzkumů z kooperačních projektů,

vize do budoucna). V březnu a dubnu 2023 proběhne výstava s předměty probíranými v cyklu přednášek (vzácné rukopisy a tisky, historické dokumenty). Vědecký život v Berlíně v 17. století štědře podporoval kurfiřt Friedrich Wilhelm von Brandenburg (1620–1688). Položil základní kameny Pruské státní knihovny, berlínských muzeí i botanické zahrady. Vedle toho uvažoval o založení Východoindické obchodní společnosti. Rozhodl se pro přátele v zámoří získávat také staré čínské knihy a v tom mu byli nápomocni Andreas Müller (1630–1694) a především lékař Christian Mentzel (1622–1701). Ten se po rozsáhlém cestování po Evropě usadil v Berlíně a stal se dvorským knihovníkem. Byl tak známým, že upoutal pozornost kurfiřta a v roce 1660 byl jmenován jeho osobním lékařem.

(BibliotheksMagazin, Jahrgang 17, Ausgabe 50, Nr. 3, Oktober 2022, s. 49–54)

Univerzitní knihovna Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici (UMB) ve spolupráci s fakultami UMB buduje specializované knihovny. Rozhodla se vyčlenit a zpřístupnit nejzajímavější knihovní fondy svým studentům, pedagogům, dalším odborníkům a laické veřejnosti. Jedná se např. o Knihovnu prof. Bradleyho (od roku 1998; 1393 dokumentů; J. F. Bradley žil po emigraci z Československa ve Velké Británii a dlouhodobě se věnoval v akademické sféře mezinárodním vztahům), Knihovnu prof. Ivana Plintoviče (od roku 2019; 1183 dokumentů; I. Plintovič byl slovenský vědec, pedagog, literární kritik a esejista, podporoval literární život ve středoslovenském regionu). Dále jde o sbírku historických dokumentů 18.–20. století, která byla v roce 2017 vyhlášena za Historický knihovní fond Univerzitní knihovny UMB (304 vzácných dokumentů; nejstarším je dílo *Orbis pictus* J. A. Komenského vydané roku 1760 v Norimberku, ze slovacik pak *Cirillo-Metodiada* básníka Jána Holého vydaná v roce 1835 v Budíně). Poslední je Knihovna polských dějin a kultury (budována od roku 2022 ve spolupráci s Katedrou historie FF UMB). Specializovaný knihovní fond si vyžádala dlouhodobá absence polské odborné literatury o dějinách Polska ve slovenských akademických knihovnách.

(Bibliotheca Universitatis – ročník 18, číslo 1, 2023, s. 7–8)

Před 90 lety, **2. 4. 1933**, se narodil maďarský spisovatel **György Konrád** († 2019), přední představitel disentu, který byl dlouhá léta předsedou mezinárodního PEN klubu, autor románů *Kurátor*, *Zakladatel města* či *Spoluvník*.

Před 240 lety, **3. 4. 1783**, se narodil **Washington Irving** († 1859), americký romantický prozaik, zakladatel americké povídky; česky např. výbor *Hledači pokladů a jiné příběhy*.

Před 80 lety, **7. 4. 1943**, zemřel český spisovatel **Jaroslav Havlíček** (* 1896), autor psychologických románů z maloměstského prostředí, z nichž nejznámější jsou *Petrolejové lampy*, mistrovsky zfilmované Jurajem Herzem, *Neviditelný* nebo *Helimadoe*.

Před 470 lety, **9. 4. 1553**, zemřel **François Rabelais** (* asi 1484), francouzský spisovatel, autor proslulého pětidílného satirického románu o rodině obrů *Gargantua a Pantagruel*.

Před 200 lety, **12. 4. 1823**, se narodil **Alexandr Nikolajevič Ostrovskij** († 1886), ruský dramatik, autor her *Výnosné místo*, *Les* či *Bouře*, která se stala námětem Janáčkovy opery *Káťa Kabanová*.

Před 75 lety, **13. 4. 1948**, se narodil slovenský prozaik, dramatik, esejista a publicista **Drago Jančar**, autor románů *Galejník*, *Polární záře*, *Kateřina, páv a jezuita* či *Dnes v noci jsem ji viděl* nebo her *Špiclování Godota* či *Halštat*; česky vyšly také povídky *Přízrak z Rovenské* nebo eseje *Brioni* a *Příběhy z Jákobova žebříku*.

Před 100 lety, **14. 4. 1923**, se narodila česká spisovatelka **Jarmila Loukotková** († 2007), autorka historických románů z antiky (*Není římského lidu*, dvojdílný *Spartakus, Pod maskou smích, Pro koho krev aj.*), z francouzského středověku (*Navzdory básník zpívá* o Villonovi, *Bůh či ďábel*) i ze současnosti a pro mládež (*Odměna, Liána smrti aj.*); překládala též Villonovy básně.

Před 180 lety, **15. 4. 1843**, se narodil americký prozaik **Henry James** († 1916), který většinu života prožil v Evropě, zejména v Itálii a v Anglii; zakladatel moderní psychologické prózy s častým námětem „Američanů v Evropě“, autor románů a novel jako *Washingtonovo náměstí*, *Daisy Millerová*, *Mistrova lekce*, *Utažení sroubu*, *Evropané*, *Portrét*

dámy aj., které vyšly i v češtině, a mnoha dalších, česky nevydaných. U nás dále vyšel výbor z duchařských povídek a tři cestopisné knihy.

Před 145 lety, **15. 4. 1878**, se narodil švýcarský prozaik **Robert Walser** († 1956). Za svého života nedosáhl téměř žádného úspěchu a ohlasu. Svě tři značně autobiografické romány vydal v rychlém sledu v letech 1907 až 1909: *Sourozenci Tannerovi*, *Pomocník* a *Jakob von Gunten*. Napsal také řadu povídek a kratších textů a množství zápisků a poznámek (tzv. mikrogramů). U nás byly vydány tři zmíněné romány a výbor z povídek a próz *Pěší putování*, *Život básníka*, *Večerní čtení* a *Mikrogramy*, delší povídka *Procházka* a poslední známý či dochovaný román *Loupežník*.

Před 90 lety, **15. 4. 1933**, se narodil ruský spisovatel **Boris Strugackij** († 2012), který psal spolu se svým bratrem Arkadijem (1925–1991) filozofické romány v žánru sci-fi (např. *Obydlený ostrov*, *Kulhavý osud* či *Město zaslíbené*), mj. spoluautor *Pikniku u cesty*, který se stal podkladem slavného filmu *Stalker* Andreje Tarkovského.

Před 40 lety, **19. 4. 1983**, zemřel polský spisovatel **Jerzy Andrzejewski** (* 1909), autor slavného románu *Popel a démant*, který úspěšně zfilmoval Andrzej Wajda.

Před 20 lety, **19. 4. 2003**, zemřel český spisovatel **Václav Erben** (* 1930), autor detektivních příběhů s kapitánem Exnerem či historického románu *Paměti českého krále Jiříka z Poděbrad*.

Před 110 lety, **21. 4. 1913**, se narodil český spisovatel **Norbert Frýd** († 1976), autor historického románu *Císařovna*, románu *Krabice živých* nebo trilogie *Tři malé ženy*.

Před 75 lety, **28. 4. 1948**, se narodil anglický prozaik **Terry Pratchett** († 2015), autor oblíbeného rozsáhlého humoristicko-satirického fantasy cyklu *Úžasná Zeměplocha*, čítajícího 41 románů, 5 povídek a řadu různých dalších publikací odehrávajících se na Zeměploše, fiktivním světě ležícím na hřbetě želvy plující vesmírem.

Před 160 lety, **29. 4. 1863**, se narodil a před 90 lety, **29. 4. 1933**, zemřel **Konstantinos Kavafis**, novořecký básník, jehož život a tvorba jsou spojeny s řeckou diasporou v egyptské Alexandrii; česky vyšel výbor z jeho díla *Nebezpečně touhy* a soubor *Básně*.

Portréty archiv autora

Knihovna se symbolem stromu s. 109–111
← Interiér se stylizovaným stromem

Foto: Dušan Chlud

↓ První týden provozu knihovny v nových prostorách

Foto: Pavlína Bieberlová

← Celkový pohled na novou budovu

Foto: Pavlína Bieberlová

↑ Klidová zóna (studovna) s výhledem do přírody; čtenáři si zde mohou vychutnat šálek kávy či čaje

Foto: Dušan Chlud

↑ Multicentrum pro vzdělávání a volný čas připraveno na jazykovou lekci

Foto: Dušan Chlud

↑ Dokončovací práce na podlaze s mapou kraje

Foto: Pavlína Bieberlová

↑ Výstava ke 100 letům založení ČSR ještě probíhala v polních podmínkách

Foto: Pavlína Bieberlová

Ochranné fólie na balení knih vyrobené s ohledem na životní prostředí z cukrové třtiny jako udržitelné suroviny

Filmolux® Libre Organic a Filmolux® Soft Organic jsou ochranné fólie na balení knih, ideální pro aplikace na hladké povrchy knižních desek, paperbacků, komiksů, přebalů knih, atd. Aplikace fólie je velmi snadná a drobné chyby při lepení lze opravit. Fólie prodlužuje životnost knihy tím, že ji chrání před nečistotami a opotřebením. Fólii lze čistit a dezinfikovat. Fólii lze aplikovat ručně nebo pomocí laminovacích stanic Filmolam2 nebo Filmolam BLS/MAX.

90 µm silná, lesklá PE fólie na biologické bázi, s UV ochranou.

Lepidlo se sníženou počáteční adhezí pro snadnou aplikaci.

Antibakteriální účinek testován podle ISO 22196.

Akrylátové disperzní lepidlo na vodní bázi: bez rozpouštědel, odolné proti stárnutí, trvale elastické, pH neutrální. Bez APEO a BPA, v souladu s REACH.

Krycí podkladová fólie vyrobená ze 100% recyklovatelné PE fólie, s mřížkou pro snadné řezání.

Dodávané v rolích s návinem 25 m, v šířích 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 41 a 50 cm.

Používání rostlinných plastů šetří zdroje a přispívá k boji proti změně klimatu.

Ceiba®

Ceiba s.r.o.
Jana Opletala 1265
250 01 Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
Tel.: 326 911 044, e-mail: info@ceiba.cz

www.ceiba.cz